77342

JANKOVICH

Kis barátom

könyve

CSZK

N. M.

OSZK

OSZK

OSZK

Dr JANKOVICS MARCZELL:

KIS BARÁTOM KÖNYVE

NYOMATOTT HORNYÁNSZKY VIKTOR CSÁSZ. ÉS KIR.
UDVARI KÖNYVNYOMDÁJÁBAN BUDAPESTEN, 1913.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

KIS BARÁTOM KÖNYVE

*

ÍRTA:

JANKOVICS MARCZELL DR

*

BUDAPEST
1913.

P. o. mung
898 rb

M.N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

77342

R 2

R 1965

M.N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomt. Növedéknapló.
19 13 .év 827 .sz.

Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdája Budapesten.

AZ ÉN KIS BARÁTOMNAK.

Barátom vagy. A lelkem tükre,
Mely hűségesebb nem lehet,
Én rád bízom egy élet kincsét,
Én rád bízom a szívemet.
Mi bennem jó, te benned jobb lesz,
Mi nékem szép volt, — szép neked, —
És tudom, érzem csalhatatlan,
Mit hittem én: tovább hiszed.

. . . És zsongó lelkem képeddel tele,
Én rózsám rózsalevele!

*

Barátom vagy. Nem hagysz te cserben,
Nem hagysz, ha rám akármi vár.
Erős, fehér a szíved derűje,
Mint a reggeli napsugár.
Két puha bársony gyerekkézzel
Legyűrsz vasmarkú bánatot,
S mit pálya, hír, kincs meg nem adhat,
Egyetlen szóddal megadod.

. . . És zsongó lelkem képeddel tele,
Én rózsám rózsalevele!

*

Barátom vagy, a kit megunni
Nem lehet soha, — sohasem.
Minden szavad új, mint a holnap,
S mint virradatot, úgy lesem.
Mint virradatot, telve fénynyel,
Mely éjjelt visz és napot ad, —
És minden egyes pillanatja
Sző ragyogó édes álmokat . . .

. . . És zsongó lelkem képeddel tele,
Én rózsám rózsalevele!

*

Barátom vagy, te picziny ember,
Barátom, — nemcsak gyermekem,
Te életem tündérmeséje,
Ki utat mutatsz énnekem;
Mert hogyha aranyos fejecskéd
Szelíden pihen vállamon:
Nem én vagyok a gyámolítód,
Hanem *te* vagy a támaszom.

. . . És zsongó lelkem képeddel tele,
Én rózsám rózsalevele!

APÁD.

Jövendő . . . A legtitokzatosabb, a legvarázslatosabb szó. A legérdekesebb fogalom a földön mindenek között. Akármennyit tanulunk, akármennyit tudunk, ennek a szónak mélységeibe be nem látunk. Akármennyit akarunk és merünk, ennek a fogalomnak valóságait meg nem szerezhetjük.

Mi éljük a rég eltávozott embereknek, a rég elmult nemzedékeknek jövendőjét; mi kapjuk meg azoknak a másoknak legértékesebb és legtitkosabb kincsét. És ezekben a kis rózsaszirom ábrázatú teremtésekben, a mi gyermekeinkben, a mi jövendőnk áll előttünk.

Mennyi ezer és ezer ok a szeretet megiratlan törvényei mellett, hogy foglalkozzunk velük, a mi földi halhatatlanságunkkal! Ők azok, a kik összekapcsolnak bennünket a legködösebb távoli időkkel, azokkal az emberekkel, kik az általunk faragott kövekből raknak otthont, kik az általunk írott betűkből tanulnak tudást akkor is, midőn már az öreg föld is közeleg pályafutása

végéhez, hogy megtérjen enyészni valamely hatalmasabb csillagnak vagy a feneketlen űrnek kebelébe. Ők azok a lánczszemek, melyek az utolsó emberhez kapcsolnak minket is, az utolsóhoz, kinek meg lesz az a hatalmas tudata: befejeztem az egész emberiség czélját; — én vagyok a legutolsó azoknak a miriádoknak sorából, kik itt jártak és keltek, küzdöttek, alkottak, — kiknek pora egy új bolygót alkothatna . . .

Ezek a picziny emberek a „jövendő“. Micsoda lelkesítő gondolat a jövőnek munkásait, a jövendő nagyjait, dicső alkotó szellemeit formálni! Dagad a szívünk a büszkeségtől, hogyha belenézünk a könnyes vagy mosolygó, égszínkék vagy mélységesen barna szemecskékbe és elgondoljuk: te fiam, talán nagy ember léssz, ki milliók sorsát igazgatod, — ki talán ezreknek és ezreknek mutatsz új utakat . . . Te meg piczinység, — talán *anya* léssz, a világot átfogó, multakat és jövendőket összekapcsoló szeretetnek szimboluma . . .

Ezek a kis emberek a legüdébb költészet és a legragyogóbb igazság örök forrásai. Csodálatos paradox kapcsolat: költészet és igazság; mintha e kettő kizárná egymást. Pedig így van, ezekben a kicsi lényekben e kettő találkozik.

Minden, a mit mondanak, akarnak, tesznek, csupa igazság; hiszen az ő lelküket még senki és semmi sem homályosította el, ők még nem tanultak, ők még nem csalódtak. És minden, a mi lelki világukban vagyon, romlatlan és eredeti, tehát szép is — és ezért csupa költészet.

„A gyerek“ . . . Megreszket a szívem a boldogságtól, mikor ezt az édes szent szót leírom. Megjelenik előttem a formálható emberi lélek egész hófehér szépsége, melyet derűsen besugároz az istenadta szeretetnek csillogó meleg fénye. A gyerek a ma és a holnap költészete. Az ő kis szobájában van nekem kelet és nyugat. Az emberiség bölcsője: újonnan teremtett ártatlanságában, melyet még el nem fonnyasztott az élet zúzmarája. Az emberiség egész haladása: abban a jövendőben, melyet ő, a gyerek, fog átélni, alkotni és mint multat új jövendőknek átadni.

Én kicsiny fiam!

E néhány lapon lejegyeztem egypár perczet életedből, mely neked szép, nekem meg legszebb volt. Ezek csak parányi naplótöredékek a mi kék egű, mesebeli tündérszigetünkről, de ha férfilélekkel fogod valaha olvasni, fogsz benne kincset is felfedezni szívednek.

Néhány percz van itt megrögzítve abból a három esztendőből, melyet rózsaszín rovással írt bele az idő az én életem könyvébe. Az egyik fejezet abból az időből való, mikor ébredező öntudattal elkezdtél gondolkozni és a hároméves apró ember hozzáfogott első felfedező körútjához. Befejeztem a jegyzeteket akkor, midőn mint hatéves fiúcska megkezdted az első betűvetést. Ebben a három évben minden eredeti, minden a Te lelkedből fakadott. Később már *tanítanak* és akkor sokat idegenek szemeivel fogsz látni . . .

Én nem kívánom, hogy mindazokat az eszméket kövesd, melyeket én általam, az én szavamból és az én életemből ismersz meg. Új idők virradnak; új eszmék hajnalodhatnak és az én szívem érzései akkorra már kihültek, az én elmém gondolatai akkorra már elfakultak és én nem akarom, hogy a lelked szárnyalását a szeretet bilincse bárhogy is lekösse. De azokat az igazságokat, melyeket ebben a kis könyvben lejegyeztem, te önmagad fedezted fel akkor, mikor még nem tanított senki, azért ezek igazságok, melyek önmagukért létező, maradandó igazságok. Ha követed, az egyenes utat járod.

AZ ELVESZETT PARADICSOM.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Január.

Nehezen, lassan perczegett a tollam. Fáradt volt a kezem, fáradt az eszem is. Békétlenül és magamban zugolódva pillantottam az ablakom felé, melyen át odalátni a templomtorony kivilágított órájára. A szállongó sűrű hópelyhek, az ablakra kristályosodó jégvirágok között alig láttam, közeledik-e már a potrohos mutató ahhoz a számhoz, mely annyit jelent: elég volt mára ebből a köznapi igából. Nézhetném a magam óráját, de gyerekes szokásból azt a másikat nézem. Az az igazi; jobban megnyugtatja a lelkiismeretemet. Meg hát ez a kitekintés is pihenő; az a darab régi városrészlet ott a tornyával, megnyugtat.

Haj, — még bizony nincs itt az én időm. Ekkor koppan valaki az ajtómon. Szerényen, gyöngéden, — egyet, kettőt . . . És megszólal a reszkető, ezüstös csengésű hangocska: „Api, gyere már mi hozzánk!“

És én bennem megváltozik minden és körülöttem megváltozik minden. A mesebeli szörnyetegből a varázs megtörésére nem lesz oly gyorsan nyalka szép királyfi, mint belőlem az én jobbik kiadásom.

A lankadt, csüggeteg munkásból erős emberré leszek, ki tíz helyett bírná a munkát; fiatal, mint a ki legelső munkáját végzi. A toll magától futott és édes muzsikával azt perczegte: nekik teszed, értük teszed . . . A betűk csodás ornamentikává olvadtak egybe és gyönyörű hieroglifjeikből az ő távol jövőjükben boldogságukat olvastam, azt a boldogságot, melyet talán az én munkámnak, az én szorgalmamnak köszönhetnek. A mint felpillantottam, minden derűs és barátságos volt, a mit előbb unalmasnak és közönségesnek hittem. A perzsa szőnyeg lábam alatt csupa elomló puhaság; a függöny árnyéka és a lámpa fénye csupa egymást kiegészítő érdekes harmónia; az íróasztalon minden darab csupa kedves emlék, mely elmult becses órákról regél, vagy eljövendő üde alkotásról, mint hűséges munkatárs. A havas várost odakünt tündéri tájképnek láttam. A falról pedig az én öregeim arczképei és a történelem nagyjai szelíden bólogattak rám: *nekik teszed, értük teszed* . . .

Boldogan futottam az ajtóhoz. Ott ültek ők a földön mind a hárman és körülöttük egy egész világ sorba állítva: töröttlábú katonák, bolyhos kis kutyák, kitepert lábú medvék, békés tehenekkel barátkozó tigris, ünneplőbe ötözött babák. „Apa, ezek már mind várják, hogy meséljen nekik és játsszék velünk.“

Istenem, micsoda nagy, ünnepelt, várvavárt ember vagyok én! És minden szavamat örömrivalgás kíséri. Nem hallgatták valaha nagyobb áhítattal Demosthenest, Szent Pál apostolt vagy Desmoulins Camillet . . . És minden szavamat szentül *hiszik.*

Ez pedig nevezetes dolog. Hisznek feltétlenül és minden utógondolat nélkül. Ez az egyetlen és utolsó alkalom, hogy nekem őszintén hisz valaki; — ez többet az életben sehol másutt elő nem fordul. Mert ha kiállok a porondra hirdetni az én legszentebb meggyőződésemet, az emberek fejüket csóválják. Ha pártolom a hatalmat, mindenki azt kérdi, mi akarok lenni, vagy mit akarok elérni? Ha a forrongókhoz állok, rám fogják, hogy népszerűséget keresek. Ha sem ide, sem oda nem akarok hajolni, rám fogják, hogy bizton a jövőre óvom érdekeimet és nem akarom dolgomat elrontani. Ha követek valakit, a divatnak

hódolok; ha nem követek senkit, csak feltünni akartam . . . Könyvet lehetne írni tele ez eshetőségekről, csak őszinteségemet nem hiszi senki. Ha írok valamit, azt suttogják: kinek kedvéért írtam meg így vagy úgy? a közönségért, a pénzért, hírért? Csak azt nem gondolja senki, hogy azért, mert így csordult ki a lelkemből. Ha társaságba megyek, minden második állításomra becsületszavamat kell adnom és akkor is nyomban magyarázzák szavamat vagy becsületemet . . . Ha bíróság elé állítanak és hivatkoznom kell az én Istenemre, hogy *mi* ketten együtt láttuk vagy hallottuk a dolgot, a jó Isten meg én . . . nyomban ott terem a tudós és rám olvassa, hogy az én vallomásom semmit sem ér, mert a jó Isten, kit ő azonban meg nem kérdezhet, bizton másként látta vagy hallotta . . .

Ezek a piczinyek azonban hisznek nekem áhitattal, tétovázás nélkül. A mit én mondok, az nekik szentírás, dogma, megfelebbezhetetlen igazság. Az apa mondta, tehát úgy van. Ez az érzés nemcsak édes, hanem lélekemelő. Szinte érzem a lélek isteni eredetét, mert így különben csak Istennek lehet hinni.

Ezen az egoisztikus érzésen kívül van azonban egy altruisztikus gyönyörűségem is. Meg

tudok valamit cselekedni, a mire más viszonylatokban ember soha és semmi körülmények között nem képes, csak a mesebeli tündér maga, a valóságbeli egy igaz Isten.

Néhány pillanatra tökéletesen *boldoggá* tudok tenni emberi teremtést, — ezeket az apróságokat.

A hogy ott ülnek térdeimen, hallgatják hangomat, kikutatják zsebeimet, teljesülnek azok az iczi-piczi derűs vágyak és ők tökéletesen boldogok.

És az érzés, hogy valakit tökéletesen boldoggá tudunk tenni, a legnagyobb jótett tudata. A legnagyobb jótett tudata pedig bizonyára többet ér, mint a dicsőség minden csillagos sugárzása, mint a diadalok minden felemelő emlékezete, mint a befejezett eredményes munkák minden elégedettsége. Ebben a kimondhatatlan édességben, ebben a végtelenül gyengéd melegségben, mely lelkünket betölti, nyomban vissza is adják ezek a kis emberek azt a tökéletes boldogságot, melyet mi adtunk nekik.

Apák, kik munka után elsiettek a családi tűzhelytől, vagy nem siettek nyomban haza e tűzhelyhez, vonjatok le minden nap egy-egy perczczel többet abból az időből, a mit a pipafüstös klubban, sivár kaszinóban, a kártyaasztal mellett

vagy hiábavaló politikai czikkek olvasása közben töltenétek el. Ha fáradt a lelketek, ha barázda szántja a homlokotokat vagy gond a szíveteket, ha napbavágyó lélekkel sóvárogjátok a tavaszt, ha fázó gondolatokkal melegedni akartok, menekküljetek haza onnan, a honnan kielégíttetlenül, minden eszmecsere után ideálokból kifosztva távoznátok — és menjetek azokhoz a kicsinyekhez, kiknek szíve egy darab a ti szívetek legjavából. Gondoljátok meg, hogy minden óra, mit a gyermekszobától önkényt töltöttetek távol, egy „elveszett paradicsom".

IGAZSÁGOS OSZTOZÁS.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A gyermek nevenapja volt.

A fagyos januári reggel napsugarai pirosan mosolyogtak a vörös szegfűbokrétára, mely alatt várták a kis fiút apró névnapi kincsei. Napokig álmodott erről az ünnepről.

Lassan, zavarban, elfogultan közeledett a bokréta felé. Megtalált alatta mindent és ujjongott. Első kívánsága az volt, hogy jőjjön be az egész háznép, jőjjön be mindenki. Hadd lássák, hogy ő boldog és örüljenek vele.

E kívánságról eszembe jutott, hogy az elmult nyáron, midőn hosszú időre idegenbe kellett mennem, a kis fiú sokat könnyezett utánam, de sohasem mások előtt. Mindig elrejtőzött, ha szomorkodott és csak a kert legrejtettebb lugasában lehetett felfedezni akkor, hogyha utánam sírdogált. Mikor hazajöttem és meghallottam, hogyan titkolta kicsi szíve bánatát, megkérdeztem, miért sírt elbújva.

Azért, úgymond az erősszívű apró ember,

mert nem akartam másokat még szomorúbbá tenni, hiszen anyácska úgyis eleget bánkódott az api után!

Milyen nemesek a te igazságaid, kis fiam!

Ha örömöd van, oszd meg mindenkivel bőkezűen, mert jót cselekszel. És ez az öröm, akárhány részre osztod is, nem fogy el soha, hanem mindenkor *egész* marad, sőt megszázszorozódik.

Hogyha bánatod van, tartsd meg magadnak, akármilyen keserves. Mert ha olyannak mutatod, a ki közömbös veled szemben, akkor ennek az embernek csak bosszúságot okoztál, magadnak meg csalódást, mely keservedet megtízszerezi. Hogyha pedig olyannak adsz bánatodból, a kit szeretsz és a ki téged szeret, akkor *te* megkönnyebbülsz, de bánatod felét olyasvalaki veszi át, kinek egy nehéz perczet sem volna szabad okoznod. És ez nem férfias!

A te naiv világodban már megérzed e legnemesebb világnézet szépségét s ha követed azt, a mit e két alkalommal cselekedtél, sok jótéteményért fog áldani környezeted. Ha mindenki így cselekednék, a bánat egy ezredrészére törpülne össze; az öröm és derű pedig a puszta osztozás következtében diadalmasan árasztaná el a világot.

AZ ELSŐ JÓ BARÁT.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Az én kis barátom sürög-forog, lázasan rakja össze játékait, sebtiben megsímogatja a már félig szundikáló két kis leánykát és felkuporodik egész otthonunk legpuhább kuczkójába, a nagy keleti vánkosok közé. Susog és integet; mind a tíz ujjacska hivogat engem is az én váram legboldogabb sarkába.

Megértem; az a tíz piczi ujj ma azt jelenti, hogy legalább tíz mesét kell mondanom.

— Tündérekről?

— Nem; hiszen apa maga mondta, hogy nincsenek.

— Távoli idegen világrészekről?

— Nem, oda majd együtt utazunk, ha én nagy leszek!

— Talán jókedvű, pajkos gyerekekről, kik réteken kergetőznek, háborúsdit játszanak hógolyóval, vagy fára másznak a rigó és mókus után?

— Nem, édes apám, meséljen nekem az én legjobb kis barátomról.

— Ki légyen az?

— Hát éppen akkora, mint én. Éppen olyan, mint én. Nem is láttam, mégis jól ismerem.

— No, ez már találós kérdés, a milyent a mesebeli fejtörő arabusok és lézengő királyfiak sem tudnának megfejteni.

Az apróság felkaczag és rám mutat. Apám, meséljen nekem a gyerekkoráról, mikor éppen akkor volt, mint én. Hiszen ha akkor ismertük volna egymást, bizonyára a legjobb pajtásom lett volna . . .

És mi még jobban összebujtunk. Annak a piczi meleg kéznek érintése kezdett megbabonázni. Gondolatban elkezdtem szaladni visszafelé, könnyedén lépve át toronymagas akadályokat, hosszú keserves esztendőket és rövid napderűs órákat. Éreztem, hogyan hagyja el lelkemet minden, minden, a mit tudásnak, tapasztalatnak neveztek el az emberek. Éreztem, hogyan szépül meg körülöttem az egész világ... Csak egy maradt meg bennem a férfiúból, az az erős, nagy, édes érzés, mely ehhez a kicsiny emberhez fűzött; különben akkorának és gyereknek véltem magamat, mint ő.

Most voltunk csak igazi jó barátok.

Vele futkároztam ott lenn a somogyi Gányás

erdőben fűszeres erdőtisztáson keresztül és sóvárogva néztem az országutat, melyen szokott jönni egy subás ember, ki mindenféle csodás dolgokat regélt messze földről, régi katonaéletről. Aztán bogárhátú házikókat építettem agyagból, körülpalántáltam mindenféle növényzettel és azt hittem, az én kertem csodájára fognak járni és abból tartom el az egész családot. És milyen barátaim voltak az állatok! Az almásszürke, büszke fejtartásával, a szuszogó tehén, jóságos sötét szemeivel, czirmosok, szárnyasok, mindmegannyi érdekes teremtés, melyet ma olyan közönyösen nézegetnék... És a hosszú téli esték, mikor átvonultam az „archivumnak" keresztelt szobába, hol jó öregapám szokott olvasgatni. És míg a nagy kerek asztalra fantasztikus arczokat raktam ki piros kukoriczával, a jó öreg félretolta vörös töröksapkáját és mesélt nekem valami legendás időről, melynek ő is részese volt. Aztán jött az én jó, áldott özvegy édesanyám, elvitt, beczézgetett, megölelt; Isten tudja, megölelt *kettő* helyett és én olyan boldog voltam, bizony azóta is csak most vagyok újra olyan boldog!

És ő csillogó szemekkel hallgatott. Hogyha valami apró csinyt szőttem közbe, felkaczagott, majd kicsordultak könnyei és arra kért, hogy

még egyszer mondjam el nyomban. Úgy szerette megújrázni a legérdekesebbet, mint a zene rajongói valami nagy áriát. És egészen együtt voltunk gyerekek. Kijelentette, hogy legjobban tetszik neki az a magas nyárfákkal szegélyezett országút, mert az messze vezethet igen érdekes országokba és minden új azon keresztül jön. Elhatározta, hogy másnap az ablakba ládikát állít, melybe veteményeket ültet, mert ő is így csökkenteni kívánja az én megélhetési gondjaimat. A versenyző kedv is feléledt. Kinyilatkoztatta, hogy ő még szebb figurákat tud kirakni, mint én a piros kukoriczával. De legegyformábbak voltunk a mese végén, mikor őt is úgy tettük el másnapra pihenőre, mint hajdan édesanyám engem, a szeretetnek azzal az utolérhetetlen melegségével, mely kell hogy áldássá váljék a jövendő küzdelmes éveiben.

Álmos volt, de kijelentette, hogy mi szörnyen összevaló barátok vagyunk; nagyon szeretett volna engemet kis fiú koromban, mert én jó és derék pajtása lettem volna, kihez ő mindenáron mindenben hasonlítani akar...

Kis emberem, ha kikerülsz az élet forgatagába, emlékezzél ezekre a mesékre az én gyermekkoromból és emlékezzél arra, hogy mikor

még az iskolai élet nem ismertetett meg egyvívású kis bajtársakkal, kik abban a dióhéjvilágban a társadalom minden szépségét és minden árnyékát eléd varázsolják, milyen jól esett neked barátkozni azzal az immár három évtized előtt élt fiúval, ki éppen akkora volt, mint te, ki éppen olyan volt, mint te, kit sohasem láttál és mégis olyan jól ismertél... Emlékezzél ezekre az én gyermekségemről szóló mesékre mindenkor, ha eltévelyedett, bűnös embert látsz. Gondolj arra: ennek a szegény bűnösnek gyermekkorában senki sem mesélt a maga gyermekségéről; nem volt neki olyan hűséges barátja, mint a milyent te formáltál magadnak belőlem azzal, hogy hosszú évtizedeket eltüntettél lelkem korából egyetlen egy mosolygó, bájos kívánsággal: apám, mesélj a gyermekkorodról.

Az emberek legnagyobb része azért vétkezik, mert nem volt senkije, a ki meséljen neki. És ha erre gondolsz, végtelen édes irgalmasság fog átvonulni lelkeden; megértesz és megbocsátasz mindent. És ez egyik előfeltétele annak, hogy igazán boldog ember légy, mert a harag, gyűlölet és megvetés felhői nem homályosítják el a szépség és jóság gyönyörű derűjét.

OSZK

AZT TALÁLOD REGGEL,
MIT ESTE ELTETTÉL.

OSZK

Február.

Odakünt süvít a hamvazó szerda fagyos szele. Minálunk a szobában olyan levegő van, mint valahol messze délen a pálmák alatt.

Odakünt a koromsötét éjszakával küzködik a nehány imbolygó gázláng. Minálunk rózsaszínű fény árad a nagy középső lámpából, mintha valami kora júniusi reggelen hajnalodnék.

A gyerekek most bújnak hófehér párnáik közé.

A kis leánykához lehajol szelíd édesanyja és ők együtt suttognak.

„Nézd, piczikém, egyik kezecskédet tedd ide kis arczod alá, a másikat rejtsd ide a melegbe és fogsz látni gyönyörű kalászos mezőket, telidesteli sötétkék búzavirággal, vérvörös pipacsokkal. Azzal a kézzel, mely pofácskád alatt van, elkapod a szép piros almát, mely éppen az útszéli fáról esett. Pirosabb az, mint a te kis orczád.

A másikkal meg, a melyik ide bujt a paplan alá, virágot tépsz. Puhábbak annak a szirmai, mint a te kis párnád és köztük ül az a szép tarka pillangó és gyűjt neked sok-sok mézet. Már van nála egy gyűszűnyi, már egy egész kis bödönre való, már egy egész kis csésze...“ A leányka már nem válaszol, csak szuszog.

Én a fürge kis legény kezét fogom és engem ő vizsgáztat.

— Apám, tud a madár az égig szállni?

— Tud.

— Egyik virág a másiknak tud illatával üzenetet mondani?

— Tud.

— Tud a tavasz győzedelmeskedni a téli havon és fagyon?

— Tud.

— A jó Isten tud a csillagokon át benézni én hozzám?

— Tud.

— Tut-tut! Most az én hajócskám megérkezik álomország szigetére.

Csönd van. Ő is alszik mosolyogva. Csak a kis lányka hívja vissza még egyszer jóságos édesanyját, hogy simítsa ki csiklandós szöszke fürteit behunyt szemeiről.

— És ezt miért nem teszed magad?

— Mert ha elmozdítom kis kezeimet másként, mint a hogy mamácska elrakta, talán elejtem azt a szép piros almát, mely álmomban az enyém lesz és eleresztem azt a mézes szép pillangót, melyet éppen megfogok... megfog...

Alusznak. A rózsaszín lámpa kialszik és csak a kandalló tüze játszadozik az őrangyal képén, ki a fehér ágyacskák fölött virraszt. Odakünt lehet sikoltozó szélvész; itt áldott a melegség. Odakünt lehet zordon fekete éjszaka; ez itten a derű tündérországa.

Egyszerű kis családi idill az egész. Ugyanebben az órában talán így megy végbe ez a kedves mindennapos esemény hegyen innen, hegyen túl, tengeren innen, tengeren túl ezer és ezer viskóban és palotában. Így történt talán akkor régesrégen is, mikor az én büszkeszemű szépapámat és az én galambfehér szépanyámat altatták el öregjeik. És mégis, kicsi fiam, beleírtam e jelenetet a te kis könyvedbe.

Ne felejtsd el. Az élet szépségének és boldogságának egyik legértékesebb titka: *elégedetten aludni menni*...

Mindennap visszatér az a nagy komoly pillanat, midőn eldobjuk a munka ezerféle szer-

számát, letakarjuk valami rózsaszín lepellel a gondok szürke halmazát és elmegyünk valami nagy ismeretlenbe kalandozni, hogy másnap reggel újjászületve térjünk vissza.

Ez a kedves komoly pillanat legyen a békés megelégedés érzésének nyájas állomása.

Ha férfiú léssz, kit napközben ezer felelősség és munka terhelt, este, mikor nyugovóra térsz, felejtsd el a munka minden keservét, csak édes utóízét tartsd meg, a befejezésnek azt a diadalmas érzését, mely az újra kezdésre az erőt megadja. Azt a tudatot, hogy megtettél annyit, a mennyit szíved szerint meg kellett és eszed szerint meg lehetett tenni.

Aztán dobd ki a kellemetlenségeket és gondokat az ablakon. Dideregjenek odakünt a hidegben és sötétben. A mi kellemetlen vagy keserves volt lelkednek a nap folyamán, azt minden este felejtsd el örökre ; csak a tanulságát tartsd meg magadnak. A mi jó, kedves vagy nemes perczeket nyujtott, azt mind hozd emlékeid felszínére, mint a buvár a gyöngyöt a tengerfenékről és ezzel az utolsó benyomással térj aludni, úgy mint hajdan fehér gyermekkorodban, mikor mindazt, a mi kedves volt előtted, alvás előtt megismételted. Így ez az esti búfelejtés, ez az esti

igazgyöngykeresés minden napod szépségeinek mélyéről, a derűs élet titkos csodaszere lesz, mert nem veszted el életed felét az éjszakai nyugodalomban, hanem megfiatalodva térsz meg minden reggel az álomországból, mert megtalálod szívedben azt, a mit oda előző este eltettél.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

APÁM, NEM MONDTÁL IGAZAT!

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Február.

Együtt sétáltunk és néztük a kirakatokat. Az én kicsiny barátom, meg én. Istenem, milyen érdekes volt minden! Mennyi újat tanultam magam is, a hogy az ő ezer csacsogó kérdésére felelnem kellett. Gyártottunk mindent füstölgő gyárakban munkáshadseregekkel; nyitottunk üzleteket játékokkal, szánkókkal, virággal, almával, datolyával; gondolatban ettünk egyaránt a kirakatokban pihenő ízletes sódarból és a remekbe készült felczifrázott tortákból. Bejártuk képzeletben az összes országokat, a honnan teveháton hozzák a karaván-ok a kirakatban díszelgő selymes-bolyhos perzsaszőnyeget, a hol nyakig beburkolt eszkimók lövik a szende-kaczér rózsás arczú viasz-bábunak nyakára akasztott finom prémek élő viselőit, a hol vad malájok fogdossák össze azokat a tarka madarakat, melyek tollából Párisban alkották egybe a bábu kalapját. Megfordultunk együtt a repülő meseszónak léghajóin a napsütötte világban, hol fekete niggerek aratják

a kávétermést és sárga kínaiak morzsolják a tealevelet. Szóval rettentő sokat éltünk át, mikor egyszerre a fürge kis ember mindkét kezével egy képkereskedő boltja elé huzogatott.

Az egyik aczélmetszeten a fiatal Buonaparte tör előre az arcolei hídon, a magasra tartott lobogóval.

— Apám, ezek miért bántják egymást?

— Hát fiam, ez . . . ez csata. Mást hamarjában nem igen tudtam volna mondani, mert a háborúk okait csak érdemrendekkel jelzett diplomaták és őszbe csavarodott történettudósok értik meg eléggé . . . Bizonyos csak annyi, hogy a kik e csataképeken verekesznek és pusztítják egymást, egymás ellen nem igen vétettek soha.

A kis fiú rám vetette okos, égszínkék szemeit és kérdőleg szólt:

— Ejnye, hiszen sem ezek, sem amazok nem *farkasok*, hogy öldösni kelljen őket!

(Nem farkasok! Mikor ember embernek farkasa, — és a ki bírja, marja!)

De már más képet nézett. Végtelen szomorú havas vidék, ólmos levegővel. Marczona kozákok lerongyolt, csüggedt lengyeleket hajtanak valahova Szibériába.

— Apám, hát ezek mit vétettek?

— Semmit, fiam. Szerették azt a földet és otthont, a hol születtek ... Emezek meg elvették tőlük ezt a földet.

A kipirult arczocska elkomolyodott, a csillogó szemecskék megnedvesedtek és szemrehányólag tekintettek reám.

— Apám (ha komolyan akart beszélni, sohasem mondotta: apácskám!), akkor te nekem nem mondtál igazat. Te arra tanítottál, hogy az ember ennek a világnak az ura, mert a jó Isten legnemesebb teremtése. Pedig az olyan emberek, a kik ilyesmit cselekszenek, mindennél rosszabbak ...

Hallgattam. Nem akartam, hogy megtudd, hogy van az emberben rosszaság is és milyen hamar rájöttél magad arra, mi az embernek legeslegnagyobb gonoszsága. Ha magad találtad ki, jól van. Tanuld meg jókor gyűlölni azokat, kik bántják ezt a magyar földet, a melyen születtél; tanuld meg jókor gyűlölni azokat, kik vétenek a szabadság ellen, melyet mi is úgy szeretünk, mint ezek a szegény bujdosók ott azon a havas szomorú orosz tájon ...

SZÉP MUZSIKASZÓ.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Február.

Ünnep van, tehát ma mulatunk. Ez annyit jelent, hogy ma elhagyjuk a gyerekszoba határait és kirándulunk messze, messze, — a szomszéd szobába, mely hétköznapon ő nekik misztikus szentély. Anyácska fog nekünk zongorázni.

Ott áll az egész apró népség az ajtó előtt és várja az első akkordokat, hogy ujjongva rohanhasson át a szomszédba, mint a várkapun át a diadalmas őrség.

Be-benéznek egymás vállain keresztül. Ebben a szobában még homály van, csak az utczai lámpa fénye világít a falra, éppen oda, a hol a gyöngéd régi angol metszeten a jókedvű kis család uzsonnázik a lugasban. A piczinyek örülnek, hogy éppen a gyerekekkel ficzánkoló kis kutya van megvilágítva. Azt állítják, hogy mert a világosság éppen ráesik, ők hallják vidám csaholását.

Még homály van ebben a szomszéd szobában, csak a kandalló lángja reszket végig néhanéha az asztalon álló piros rózsákon, melyek valahonnan Bordighera tündöklő habokban fürdő

kertjeiből jöttek el hozzánk elhitetni velünk, hogy az öreg földnek mindig van egy-egy kedves mosolya számunkra, csak észre kell vennünk. És ők ujjonganak ezeknek az égni látszó biboros virágoknak, mert érezik, hogy a nyíló virág az életnek, a derűnek, a szépségnek, az áldó jóságnak jelképe. Ha ránézünk, látjuk a napfényt, mely megfestette e szirmokat, — érezzük a meleget, mely fakasztotta a kelyheket.

Egyszerre világos lesz odabenn; megcsendülnek a kristálytiszta hangok. Magam is behunyom szememet pár pillanatra és a hangokban megjelenik az én magános gyermekségem délibábos színhelye, a napsütötte pusztai tájék hímes rétjeivel, mézes illatú akáczaival, a messzeségből átfehérlő templomtornyaival. És látom az irtás felől közeledni a mi deli, komoly, agyagszín arczú juhászunkat, a mint fuvolázik kolompoló nyája között és elmélázik a fényes, ökörnyálas levegőben.

A zongorán átreszket az én bölcsődalom, mely annyiszor ringatott álomba:

„A juhásznak jól megy dolga,
Egyik dombról a másikra
Terelgeti nyáját,
Fujja furulyáját . . .“

A két csöppnyi lányka az első hangokra valami istenadta grácziával lejteni kezd; először valami csendes, bájos minétet járnak, aztán valami repdesőt, mely a pillangó karikázására emlékeztet. Bizonyára érzik a hangokból a magyar puszta szelíd méltóságát és aztán gyönyörű isteni derűjét.

A kis fiú édesanyja mellé kuporodik és hallgat.

Sorra jönnek régi toborzók, bánatos kuruczok sóhajával és sarkantyúpengésével; — érzelmes nápolyi dalok, melyek édesek, mint a forró láva alján termett venyige nedve; — valami annyiszor elkoptatott, de annál jobban ragyogó nevű mesternek nagy opera-áriája, átszőve csapongó kedvvel, mélységes bánattal, izzó szerelemmel, perzselő gyűlölettel . . .

A kis fiú hallgatódzik és csak annyit susog: Még!

Aztán visszafut játékaihoz és azt mondja:

— Apám, a míg mamácska muzsikált, annyi mindent láttam, a miről még sohasem hallottam eddig!

És én örülök ennek a kis jelentéktelen vallomásnak, mert tudom, én kicsi barátom, hogy sok pillanat lesz életedben édesebb az édesnél és sok bánat fog eloszlani szívedből rózsaszínű köddé, mert szereted a muzsikát.

Az én bölcsődalomnál kezdtük. Látod, én azt hiszem, hogy nem is lehet igazán boldog ember, kinek bölcsejénél sohasem daloltak.

A dal és a muzsika a legszebb és legértékesebb dolog, a mit az ember az értelmes beszéd után felfedezett.

A dal, a muzsika olyan kincs, melyen egyformán osztozik a király és a koldus. Ha az a pásztor egyedül van, előveszi a furulyáját és már nincs egyedül. A sziklák pásztorai valami csodálatos harsonát kiáltanak bele a bérczek kőfalába és onnan szinte visszafelelnek azok, a kik talán egy évszázad előtt ugyanazt az akkordot harsogtatták el a havasok tövén. A muzsika a legjobb és legdemokratikusabb pajtás, a ki hűséges és nem kerül parányi áldozatba sem.

Az a melódia a legnemzetközibb varázsszer, mely magasabb rendű eszköz a legkifejezőbb nyelvnél. Szólj a te édes nyelveden az idegenhez és nem fogja tudni, örülsz-e vagy sírsz-e, lelkesedsz-e vagy gyűlölsz-e. De szólj hozzá a hegedűd húrján keresztül és a fagyos dollár-ember veled sírja el Thököly bánatát, érted akar Rákóczival csatába rohanni vagy veled ujjong a venyige észbontó piros levének . . .

Az a harmónikus hang jobban javít, mint

bibliás emberek minden ékesszólása. A legszebb szavak elhangzanak a templomok oszlopai között, mert a fékezhetetlen gondolatok gyarlón kalandoznak szanaszét. De mikor megszólal az orgona és a zsoltár, — együtt vannak a jóban és találkoznak azok lelkei, a kik énekelnek. És a fényes konczertteremben emberek ülnek, köznapiak és gyarlók, kiket ezer érdek és hiuság választ szanaszét és a művész első akkordjainál ezek az emberek fehérlelkűek és nemesek lesznek, kik össze tartoznak, mert egy közös, nemes megértés ünnepe költözik lelkükbe, mert együtt tudnak búsulni, ujjongani, gyönyörködni. Szóval emberies emberek lesznek, a minők az élet forgatagában ritkán tudnak lenni.

És az a melódia tanít meg mindenütt arra, hogy csak *egy* nemzetnek fia lehetsz és minden más nemzet csak a mostohád. Fényes vendéglőben ültem egyszer messze idegenben. A világ minden nyelvén beszéltek körülöttem és mindenki közönyösen fordított hátat a másiknak. Egyszerre a zenekar valami erőteljes dalt játszott. És a nagy terem százai között a legkülönbözőbb zúgokban, itt meg amott, egymástól függetlenül és mégis mintha összebeszéltek volna, födetlen fővel, átszellemült arczczal állottak fel

magas, komoly szőke férfiak és nők, aggok és serdülő gyerekek és állottak, míg el nem hangzott az erőteljes dal legutolsó hangja. Hollandusok voltak. Nekem senki sem mondta, de tudtam, hogy a zenekarban most a holland himnuszt játszották. És majdnem könnyes lett a szemem, mert elgondoltam, hogyha a miénket játszották volna, hogy összetalálkoztam volna a felállás néma mozdulatában azokkal, kik az én véremből, az én fajomból valók . . .

Ezért tetszik nekem, angyalgyerekek, hogy örültök a muzsikának.

Lejtsétek, apró leányok, pillangó-tánczotokat; — te meg, hallgató, komoly kis emberem ott a zongora mellett, szívd piczi szívedbe e hangok első édes titkait. Megint az élet egyik bűvészetét ismerted meg, a mely ezer tanítómester bölcs szavánál többet ér.

A M. M. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

A VIDÁM NAPPAL ÉS A SZOMORÚ ÉJJEL.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Márczius.

Csendes éjszaka volt. Mélyen aludtam az utolsó ablaknyitással beáramlott fűszeres márcziusi levegőben. Azt álmodtam, hogy puha pázsiton, nyíló bokor tövében fekszem és felnézek a vibráló kék mennyországba. A bokorból kilép egy kis fehér tündér és megsimogatja homlokomat. Minden simogatással nyomtalanul elszáll egy-egy gondolat, mely fáradt elmémnek terhes volt. Azt hittem, hogy álmodom, pedig valami valósággal történt. Mikor kinyitottam szemeimet, az éjjeli mécs világában észrevettem, hogy vánkosomon fejem mellett iczi-piczi hófehér alak kuporog és bársony kezecskéivel valóban simogatja arczomat.

A kis fiú átszökött hozzám patyolatos fészkéből és ezt susogta:

„Apám, miért van az, hogy a nappal vidám? és miért szomorú az éjszaka?“

Senkisem adhat nehezebb, mélységesebb és bölcsebb kérdéseket, mint a gyermek, mert minden

kérdés egyik saját problémánk. Ebben a kérdésben is benne van álmatlan, gondtelt éjszakáink egész keserve, mert a milyen gyönyörű dolog nyitott szemekkel álmadozni, olyan jajkeserves csukott szemekkel virrasztani. A szemnek az a leeresztett kis függönye a legfurcsább kaleidószkóp. A mi bánatos, gondteljes, kellemetlen az életben, az mind e kis függönyön tánczol egymásba fogózva, össze-vissza.

Hogy várjuk ilyenkor, hogy egy szekrény pattanjon, odakünt egy kutya ugasson, vagy kocsi robogjon végig az utczán. Várjuk, hogy az éjszaka e jelentéktelen eseményével foglalkozhassunk és ezzel az idegen zajjal, darabka élettel segítsük elterelni gondolatainkat a gondokról . . .

A fiúcska vánkosomon még kisebb gombolyaggá huzódott össze és megismételte kérdését.

Kicsiny fiam! Erre a kérdésre sokan azt felelnék neked, azért van ez így, azért vidám a nappal, mert akkor reád árad a világosság áldása; azért szomorú az éjjel, mert akkor nem süt szemedbe, lelkedbe a tündöklő fény. Azért ez ellentét, mert az éj csendes, mint az elmulás, a nappal meg hangos, mint a pezsdülő diadalmas élet. Azért ez ellentét, mert a nappal a nyíltság szaka, az éjszaka a bujkálásé és a véteké.

Hiszen ezek mind igazságok, melyekből a te kis fehér tanyádon sejtesz valamit, apró filozófusom.

De tudok én más magyarázatot és ezt jegyezd meg magadnak!

Az éjszaka azért szomorú, mert akkor a testnek, léleknek pihenni kell és a pihenésnek ez az ideje majdnem felével megrövidíti az ember és az emberiség életét, mert millió eszme és egy világnyi erő megáll tétlenül. A nappal azért vidám, mert ez az alkotás dicső időszaka és alkotni valamit, a legnagyobb boldogság a földön. Az a nemes és véghetetlen hatalom, kit első imádságodban jó istennek nevezel, talán csak azért teremtette ezt a világot, mert érezni akarta az alkotás valóban isteni gyönyörűségét.

OSZK

AZ EMBERISÉG JÓLTEVŐI.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Ha a lapokból arról értesültem, hogy egyik vagy másik nagy ember elköltözött ebből az árnyékvilágból, néha hozzá tettem: ez az emberiség igazi jóltevője volt. A minap arról olvastam, hogy a déli sarkon a kutatók hősi halálával veszett el egy derék angol kapitány. A kis fiú feszült figyelemmel hallgatta az örökös hómezők, a déli csillagzatok közé felnyuló jéghegyek arktikus világának viszontagságait és aztán szerényen, halkan kérdezte:

— Apám, Scott kapitány is az emberiség jóltevője volt?

— Nem, kis fiam.

— Hát kik azok, édes apám, én szeretném őket megismerni!

— Nehéz feladatokat adsz nekem, te kicsiny barátom. Felelek és jegyezd meg jól azt, a mit én gondolok és vallok.

Talán azok az emberiség jóltevői, kik ismeretlen világrészeket nyitottak meg a polgárosultabb világnak? mert odavezettek útjaik, a hova

ámulva kalandoz a te színes, tapasztalatlan képzeleted is? Nem. Bátor, áldozatkész és érdemes férfiak voltak, kik nemzetük lobogóját büszkén tűzték ki eddig érintetlen földek szirtfokára. De ők is fájdalmat okoztak, mert a kultúra áldásaival összetörték bűntelen népek naiv boldogságát; elvették tőlük hazájukat és saját otthonukban vágyakat keltettek, melyek jutalma küzdelem, megvalósulása csalódás . . .

Tehát bizonyára a nagy feltalálók az emberiség jóltevői, mert ezer érthetetlen eszközt és csodát teremtettek körülötted? Nem hinném. Ők alkották meg a művelt világ százezer csodaszerű kényelmét, mely kényelemnek minden pillanatát izgalmas hajszával, az élet minél gyorsabb leélésének versenyével vásároljuk meg.

Igen, bizonyára a tudomány embereit fogod jóltevőidnek ítélni, te tudnivágyó, látnikérő apró lélek, mert ezer kérdésedre felelni tudnának. Ki tudja! Talán éppen ők mérhetetlen veszteségeket is okoztak az emberi léleknek, mert kutató elméjük, eget és fényt és homályos derengést felbontó tudásuk mindennap egy-egy régi szép poézis, egy-egy anyáról fiára szállott tündérrege, egy-egy áldó, kedves, szívesen hitt babona ködfátyolát tépi össze . . .

És talán azok az emberiség jóltevői, kik jogokat adnak vagy küzdenek ki a millióknak? Ezekről még a te piczi szíved nem tud, mert hiszen hogyan tudhatnád, mi a jog, mikor te boldog, még a jogtalanságot sohasem ismerhetted meg! Dicsőséges, magasztos és áldó munka, másoknak jogokat adni vagy kivívni, de azért ezek sem az igazi jóltevők, mert a jogok nyomában ott járnak a felelősségérzet valóságos Erinnysei . . .

Folytathatnánk még sokáig az igazi emberi nagyság hosszú során át, de én mindannyiszor nemmel felelnék, mert ezek mind csak *szolgálatokat* tettek az emberiségnek, de nem *jót*.

Az emberiség igazi jóltevői azok a névtelenek, kiknek áldását mindennap észrevétlenül érezed, én apró tudnivágyó barátom.

Az emberiség jóltevője volt az, ki először építette napfénybe a házát, hogy a déli napsugár besüssön az ablakán. Mert tőle tanultuk, hogy a napfényt ereszszük be szobánkba, mert az a mienk és jó nekünk. Jóltevőnk volt az, ki meglátva az első gyönyörű virágszálat, gondosan kiemelte a földből és háza mellé palántálta, hogy adna neki a kevés gondozásért színes örömet és a cseppnyi harmatért mámorító illatot; hogy

emlékeztessen az a kis virág, hogy a föld pora nem csak vesztünk, mert önmagunk is hozzávegyülünk egykoron, hanem áldásunk is, mert minden szép e földön belőle formálódik.

Az emberiség jóltevője volt, ki ösvényt metszett az erdők sűrűjébe, hogy napfény és árnyék váltakozva üdítse a tikkadt lelkeket; a ki áhitatos lélekkel felfedezte a tengerek szépségét, mely örökkévalóan hömpölyög felénk és kínálkozik a hullámverések tarka játékában. Jóltevőnk volt, ki elsőnek virrasztott csak azért, mert meghatották a csillagok miriádjainak gyönyörűségei és mert végig akarta élni a megfiatalodást, az újjászületést, melyet a hajnal megjelenése varázsol elénk és belénk. Jóltevőnk volt az az alkotó poéta, ki legendát írt a hegytetők szépségéről, mely egyedül volt elég szép a sátánnak is arra, hogy megkísértse vele a Megváltót.

Jóltevőnk volt, ki az első karácsonyfát gyújtotta, mert megtanított másoknak örömet okozni.

Lásd, kis fiam, ezeket illeti meg az emberiség jóltevőinek elnevezése. Ezeknek köszönhetjük legjobb tudásunkat, azt, hogy a természet maga az egyedüli egészség, már pedig e nélkül a lélek is csak szárnyaszegett vergődő madár.

Ezektől tanultuk, hogy a szépnek kultuszát maga a természet írta elő megiratlan örök törvényeiben és a szépnek ez a bámulata hálát vált ki, mely mindenkor imádságos istentisztelet; istentisztelet, melynek boltíves templomfalak nem lehetnek határai . . .

És az emberiség igazi jóltevői ti vagytok, te, édes kis fiam, kicsiny testvéreid, meg az a sok ezer és százezer hozzátok hasonló apró ártatlan teremtés, mert ti ajándékoztok meg a mi halhatatlanságunk minden tündérszép álmaival. Mert szívetekben helyet adtok, hova elraktározhatunk minden eszmét, melyben hittünk, minden szépet, jót, értéket, a mit mi gyűjtöttünk. Mert ti adtok czélt e földön minden munkánknak és küzdelmünknek és létünkben a legédesebb jótétemény számunkra a tudat, hogy nem élünk hiába.

Te én édes kis *jóltevőm* . . .

OSZK

ÖSSZETARTOZUNK.

ÖSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Márczius.

Ma már mennyivel késik az alkonyat! És minden olyan pajzánul örül ennek a kis késésnek.

Fel és alá járunk a nagy folyó partján, melynek vize ma szinte tejes; olvadnak a távoli havasok lavinái. A szemközti liget tar fáira pár nap alatt csodálatos zöld csipkefüggöny ereszkedett, mely most aranyosan himbálódzik a vörössárga esti napfényben.

Mindenütt nyüzsög az ember. Kalapálnak; hangosan beszélnek; a kocsisok pattogtatják ostoraikat és a gyakorlatról hazatérő katonák ütemesen énekelnek valami derűs katonanótát az újonnan festett, szinte vert ezüstnek látszó vashídon

Ez már a valóságos márczius; el kell hinni, hogy itt van, még ha a kalendárium nem mondaná is.

Egy csomó víg fiú hanczuroz a téren. Mindenik fürgébb akar lenni a másiknál; mindenik hangosabb akar lenni, mint kipirult szomszédja.

Az én kicsi barátom megáll és édesen moso-

lyog, néha egy-egy unszoló szót súgva a lelkendező gyerekcsapat felé.

— Apácska!

?

— Ha most itt ezen a téren ezer kis fiú játszanék és valamennyi olyan volna éppen mint én, valamennyinek arcza, haja, magassága, ruhája sapkája olyan volna, mint az enyém, az én apám megismerne engemet?

— Ezer ilyen egyforma kicsiny ember között aligha lehetne tégedet felismerni, kis fiam.

Erre ő kimondhatatlan szelíd melegséggel közelebb simult hozzám és azt susogta:

— Én pedig tudom, hogy megismerne az én apám. Mert mikor én meglátnám az apit, a szemecske jobban csillogna, mint a többié. A hangocska jobban ujjongana, mint a többié és gyorsabb volnék az őzikénél, úgy hogy egyszerre mégis *más* volnék, mint a többi egyforma gyerek.

Mosolygott és gondolkozott, aztán átmutatott a fehéres holdkorongra, mely az esti pir hanyatlásával lassan emelkedett ki a folyó felett remegő violás párákból.

— És ha ott laknám a holdban, mely fent a magas égen úszik, az én apám meg itt járna, a hol mi mostan, messze volnánk-e egymástól!

— Bizony nagyon messze, én bohó kis emberem.

— Nem volnánk messze egymástól, nem volnánk messze, mert én mindig csak ide gondolnék és tudnám, hogy az én apám én felém néz és én rám gondol . . .

Íme, ez az apróság már érezi az összetartozandóság bűvös hatalmát, az isteni összetartozandóságot, mely talán erősebb még a köznyelven szeretetnek nevezett és ellenállhatatlannak tartott erőnél is.

A kiknek ugyanaz a vér folyik ereiben, a kik egy fedél alól kelnek útra szét a világba, összetartoznak. Összetartoznak! — ez a legerősebb szó a világon, a legerősebb fogalom, mert szilárdabban fog át két összevaló emberi teremtést a közös erény vagy közös bűn, a közös eszme vagy közös érdek minden aczélpántjánál. Győzedelmessé teszi bármi tömeggel szemben és daczol a tér és idő végtelenségeivel.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

DE JÓ, HOGY VOLT TÉL!

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Márczius.

Ma volt az első igazi márcziusi nap. Tavasz, mely minden érzékünkön át belopódzik szívünk legtitkosabb rejtekeibe.

Kivittem a piczinyeket a napsütötte dombok közé és reszketett szívem az örömtől, hogy oda helyezhetem őket, a hova valók; a fény és virágnyílás kellő közepébe.

A zsenge cserje és a gyenge fű halkan perczegett; élni kezdett. A rét havasnak látszott, pedig csak milliónyi hóvirág patyolata borította. A fehér leplen fiatal kutya kergetőzött, nagyokat ficzánkolva az első szállongó nappali pávaszem után. A csermely felett, hol legjobban csillogott a levegő, ezernyi apró légy ropta végefogyhatlan tánczát, mert e parányi teremtmények is mutatni akarták rövid életük őszinte jó kedvét és szerény hálaját.

Az érzékelhetetlen határon villant valami. Távoli házikó ablakát nyitotta ki a benne lakó

szegény ördög, hogy beeressze koldus otthonába a mai fényes és meleg boldogságot, mely hívás nélkül és önzetlenül felkeres mindenkit, a ki ma észre tudja venni.

És mindent beragyogott a nap, árnyak nélkül, földöntúli derűvel, szűziesen, kedves szemérmetességgel, mintha bátortalan volna és először találkoznék az élő lényekkel, kik mindnyájan rajongó szerelemmel várják és bámulják . . .

Boldog, nagy természet! Neked százezer tavaszod van; egyik szebb, mint a másik. Nekünk az élet csak egy igazi tavaszt ajándékozott.

— A két kicsi leány szorgalmasan és féltékenyen szedegette apró markába a kis fehérfejű első virágokat.

A fiúcska megállt, egy szál hóvirágot emelt ajkához és megcsókolta. Aztán a fény felé fordult és szótalanul csókkal halmozott el valami láthatatlant, valami megfoghatatlant.

— Mit művelsz, kicsike barátom?

— Csókolom a napsugarakat.

— Örülsz a szép tavaszi időnek?

— Annak örülök, édes apám, milyen jó, hogy *volt* tél!

— Annak örülsz, hogy ***volt*** tél, hogy volt hideg-rideg, ólomszürkeegű, napsugártalan, virág-

talan tél, mert utána százszorosan, ezerszeresen jól esik e langyos, ébredő világ regeszerűen bevonuló ifjúsága.

Mély és igaz filozófia, és mert igaz, szép is; vígasztaló, balzsamos, erős gyermekfilozófia, mely előre eltompítja az eljövendő élet minden fájdalmát és édességet kever a lét minden nehézségének mérgeihez.

Öntudatlanul már most küzdelmeket sejtő kicsi pajtás, tartsd meg mindenkorra azt a derűs bölcseséget, mely mostani örömöd nagyságát és tisztaságát igazoló kijelentésedben rejlik. Őrizd meg ezt a gondolkozásmódot akkorra is, mikor majd elszántan, homlokot szegezve, keserűséget legyűrve kell szembeszállnod a komoly, nagy élet téli viharaival és embertársaid fagyosságával. Derűs okosság és győzhetetlen erő a küzködésnek és szenvedésnek megbecsülése, mert ez adja meg az igaz gyönyörűségek valóságos értékét. Csak az ér igazán valamit, a mi nem volt kezdettől fogva a miénk. Az ***előző*** nélkülözése annak, a mi széppé és édessé teheti az életet, beszivárványozza és megszázszorozza a nélkülözést követő idők apró és nagy jutalmait és a mily mértékben emeli az örömöt a megelőző küzdelem vagy fájdalom elmulása, oly mértékben

könnyíti meg mindennek elviselését is az a tudat, hogy a rossznak keserve, árnyéka, fagya el *fog* múlni, biztosan el fog múlni.

Adja Isten, hogy *ritkán* kelljen elmondanod, de adja Isten, hogy *mindig* elmondhasd: „milyen jó, hogy *volt* tél!“

MADÁR AKAROK LENNI.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Április.

A levegő újra átlátszó, mintha tél, köd, vihar sohasem járta volna keresztül. A természetben minden, minden tisztább mint valaha; minden frissen mosott, minden szín élénkebb, mintha újra kifestettek volna mindent a tavasz láthatatlan apró mesteremberei és ezermesterei. Kimegyünk a rétre sütkérezni. Picziny fiam megáll és nedves, csillogó szemeivel belenéz a ragyogó új életbe. Aztán nekiiramodik szilaj fejtartással és ficzánkolva futkos ide-oda a perczegő, sustorgó, ébredező pázsiton, nagy köröket, nyolczasokat, kacskaringós arabeszkokat kerítve.

— Mi lelt te apró ember?

— Én kicsiny csikó vagyok!...

Aztán megváltoztatja ficzánkolását nyílsebes iramodássá.

— Most már kis őzike vagyok...

Megáll, zihálva jön hozzám és akadozva mondja:

— A télen sokat játszottunk, voltam akkor

medve, elefánt, mert azok mindenféle ügyességekhez értenek. Most voltam kis csikó, mert az olyan szilaj, mint a milyen én vagyok. Voltam őzike, mert az is úgy szeret erdőn, mezőn futkosni, mint én. De ezentúl már egyik sem leszek. soha, soha...

— És miért, te kis bohó?

— Apám, mert én csak madár akarok lenni! Madár akarok lenni, mert az repülni tud...

Ezzel beleszaladt a napfényes levegőbe és feltekintve a rezegő tavaszi kékségbe, kis karjaival vergődve próbálkozott felszállni a magasba.

Én egyetlen apró Ikarusom! A viaszszárnyú görögtől kezdve az érczszárnyú perúi Chavezig ugyanezt kívánták a napbanéző emberek. Az apád is vágyakozva nézett a Montblanc csillámló haváról a még csillámlóbb magasba a keringő sas után.

Jól választottad játékodat, kis emberem. Gyermekvilágodban átérezed évezredek legjellemzőbb törekvését, mert nincs magasztosabb gondolat, mint *emelkedni*. Ez lehet a legnagyobb gyönyörűség, emelkedni a föld salakja fölé, emelkedni mások feje fölé.

Hogyha nem is tudod fizikailag követni a rebbenő madarat, kövessék gondolataid. Járjanak

mindenkor magasan. Ha hétköznapiságba akarnak sülyeszteni, ha kicsinyeskedést látsz magad körül, hogyha tűszúrásokkal bosszant az élet, akkor mondja lelked: madár akarok lenni!

De ne felejtsd soha, hogy a madár is leszáll a gallyra, rögre pihenni. Ezt cselekedd te is és ki lesz elégítve a legszebb vágy, mely emberi szívet lelkesíthet, ez a vágy: *emelkedni.*

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

HOGYAN KELL AZ ISTENT SZERETNI?

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Április.

Tanulunk.

Milyen nevezetes és nagy dolog, mikor az a kicsi fehér lélek megindul a tudás végtelen útjára!

Jaj de hosszú, végtelen, keserves és mégis szép út az! Ő még nem látja be a végét; én már végigpillantok rajta, mert egy kicsiny részét már bejártam.

A ragyogó tündérvilágból, csillámló álomországból vezet az az út végtelen távolságba, melynek ködfátylai felett napsütötte derűben integet a tudás ormója. De közben mennyi göröngy, örvény és sziklafal, kavics és tüske. Sok helyütt elragadó a kilátás, de néhol fagyosan süvít a vihar szembe; másutt nehéz eligazodni az általutakon; viszont másutt belepi a lelket is a felkavart por... A tanulás útja ez...

Próbálunk olvasni a katekizmusban.

„Hogyan kell az Istent szeretni?“

„Istent *mindenek felett* kell szeretni.“

És a míg szótagolva, azon az édes, megható, éneklő hangocskán elolvassa a két mondatot, arcza vérpiros lesz, fülecskéi égnek, szeme megnedvesedik.

— Miért szomorodtál el, én édes kis tanítványom?

— Olyasmit kell tanulnom, a mit én nem tudok megtenni.

— Hogy-hogy?

— Én legjobban az én édes anyácskámat és az apámat szeretem. Hogyan tudjam szeretni a jó Istent, hiszen én őt nem ismerem!

És két kis ártatlan orczája még pirosabb lett, két nefelejts-szeme még könnyesebb. Megsímogattam gondtelt kis fejét és megértettem annak a parányi szivecskének első érzelmi összeütközését.

Meg kell mutatnom neki az Istent! Nehéz feladat, mikor az is, a ki a tudás egetverő magaslatára emelkedett, csak onnan ismeri, hogy napnap után látja a természet törvényeinek vaskövetkezetes érvényesülését és ebből tudnia kell, hogy e nagy törvényeknek *kellett* alkotójuknak is lennie.

És hogyan fogjak hozzá?! Félre kell tennem ezt a kis katekizmust, mert abban a legen-

dás első emberpár is csakhamar a büntető, a sujtó, a bosszúálló, a misztikus Istent ismeri meg, a ki előtt reszketve kell leborulni és én azt akarom, hogy ez az ártatlan kis ember mindjárt úgy ismerje meg teremtőjét, hogy *jobban* szeresse, mint anyácskát és engemet.

Elkezdtem kutatni könyveimben, megfelelő képet kerestem, hogy azok valamelyikén megmutassam: látod, ez a mi Istenünk, a kit jobban szerethetsz minálunk.

Megtaláltam Rafael egyik Madonnáját, a derűs gyermekistennel ölében. Napsugaras, bájos kép. De a kis fiú nem fogja elhinni, hogy ez a mindentudó, mindenható, hatalmas Isten, ki neki virágos tavaszt, ragyogó napsugarat, szívet és elmét teremtett. Lehetetlen; mikor ez a gyermek is olyan szeretetre szoruló, gyámolítást kereső bizalommal símul édesanyjához. Hogyan volna az mindenható, mikor olyan kicsike, mint itt a családban a legkisebb közöttünk! Hogyan volna az mindentudó, mikor olyan kérdőleg mosolyog a Madonna felé; talán bizonyára ő is épp úgy kérdez, mint ez a kicsi fiú itt a térdeimen. És végül: e gyermekisten pillantása, a hogy anyjára néz, megint csak azt tanítja, hogy *legjobban* mégis csak az anyácskát kell szeretni.

Tovább lapoztam egy feszületig . . . Nem, nem, a szenvedő Isten! Hogy volna az mindenható, kit emberi kéz keresztre verhetett? Kérdezné legott az okos égszinkék szemecske. És a ki olyan jó és igazságos önmaga, miért szenved, miért bántották és miért *hagyja* magát?! faggatna tovább az a kis logikus szöszke fej.

Nézzük csak tovább. Ellapoztam Michelangelo atyaistenéig. Fenséges és dicső aggastyán, de e picziny emberi teremtés és e magasztos agg között, kinek kora az örökkévalóságot jelképezi, annyira mérhetetlen nagy a távolság, a különbség, hogy nehéz meggyőzni ezt a fürge, csicsergő madarat, hogy a végtelenség galambősz ura ő vele is törődik...

Végre elérkeztünk egy modern képhez. (Uhde F. festménye volt.) A nyitott ablakon át bepirosodnak a nyíló virágok és beömlik a napfényitatta levegő. A széken az ablak közelében javakorabeli fiatal férfi ül. Jóság a nézése; áldás az ott léte. Csupa kicsi gyerek körülötte, szőkék, barnák, mezítlábasok és jobban öltözöttek és mind derűsen, bátortalanul, de mégis bizalommal nézik őt, azt a szelíd fiatal férfiút, ki egyik gyereknek kezét fogja, a másiknak fürtös fejét ölében simogatja.

Az én kis tanítványom kérdi, ki ez a jó ember?

— Látod, kis fiam, ez az Isten, a *te* Istened, kit jobban kell szeretned minálunk. Látod, mi csak titeket szeretünk, de ő minden kis gyermekhez egyformán jó, ő valamennyit egyaránt szereti és ezért ő százezerszer jobb minálunk. Ezért kell őt mindenek felett szeretni.

A kis fiú lesüti szemeit és azt suttogja:

— Meg fogom próbálni!

— Jegyezd meg, kis emberem, hogy minden katekizmust és minden vallástanítást azzal kellene kezdeni, hogy hát hogy is volt az a történet: „Ereszszétek hozzám a kisdedeket . . .“ Akkor talán nem is volna gyűlölködés ezen a világon, mert a kősziklánál keményebb szíveknek is maradna egy puha, hozzáférhető, meleg kuczkója, a hol biztos menedéke van a szeretetnek és a hitnek . . . Az a hely a szívben, a hova az áldott arczú, szép fiatal férfiú, a kit itt e képen látsz, beleírta ezt a szócskát: „gyermek“.

A LEGELSŐ LEVÉL.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Mentone, Husvét.

A tenger kékebb, a mimóza-cserjés illatosabb, a távoli sziklák aranyosabbak, mint tegnap. Valami új, erőteljesebb napsugár sütött életembe, melynek szépségét és melegét nem ismertem eddig. Örülök valaminek. Milyen ezermester az az öröm! Nem csak a lelkünkbe lopódzik bele, hanem betölti körülöttünk a végtelenséget, valamint bennünk lakozik. Ha örülünk, a mi örömünk pompás színekké változik körülöttünk; — belereppen még az útunkba akadó virágok kelyhébe is, hogy mézesebbé tegye az illatukat; — felszökik a magas égig, hogy fényesebbé és melegebbé varázsolja a napsugarakat is.

Örülök. A fiam *levelet* írt nekem. Az ő első levelét.

Irt. Tehát neki, annak az iczipiczi embernek, annak a szűkkeretes kis világban szárnyaló léleknek sincs többé távolság, mely teljesen közénk állana. Nincs távolság, mert ő önmaga,

közvetlenül, az öntudat teljes gyönyörűségével, a megnyilatkozni bíró lélek édes megkönnyebbülésével papírra vetheti azokat a jóltevő betüket, melyek a szeretet csodálatos hangjegyei. Rápillantok e hangjegyekre, és szívem húrjain megcsendül a leghűségesebb visszhang, — a tökéletes visszhang tengernyi mértföld messzeségben.

Ezer, sok ezer ember siet el mellettem. Látom őket. de nem *érzem*, hogy ők vannak. Ballagok a tenger fölé nyúló gallyak árnyékában, kibontom azt a kis, messze földről jött papirost és olvasok. Olvasok annyira, hogy szinte hallok a szemeimmel:

„„Édes api, ma már háromszor voltunk szobád ajtajánál. Én és a kis leányok is. Bekiáltottam nagyon: Api! Gyere! Igazán elmentél. Most a levélkébe kiáltom bele írásommal: Api, gyere haza. Úgy-e, meghallottad!? Mert mi téged nagyon szeretünk. Azt mondja anyácskám, hogy a hol te vagy, már minden virágzik. Itt ma havazik. Ez nem jól van. Mindenütt és mindenkire egyformán kellene a napnak sütnie. De azért gyere haza. Valaki éppen csenget. Istenem, talán te vagy, api! — és akkor magam adom oda e levelet neked. Látod, milyen kicsi fiú vagyok még;

— hiszen akkor nem is kell ez a levél, — magam csókollak meg, mert az édesebb, mintha csak írva van. Nem te voltál és én sírhatnám. Api, gyere haza és hozd el a tavaszt magaddal. (Az aláírás helyén valami apró kusza rajz, ugráló alakocska.) Ez én vagyok, a te picziny pajtásod. Kezemet azért tárom így ki, mert téged várlak. Api, gyere haza.“ “

Ez a levél igazán te vagy magad, én kicsi angyalfiam.

Elteszem, nem csak magamnak, — hanem teneked. Olvasd el, ha férfi lettél már, olvasd el néha, hogy tudj később is levelet írni.

Levél! Nem hiába emlékeztet ennek a kis írásnak neve is a fák leveleire, melyeken maga a természet írja meg nekünk az ő nagy érzéseit, írja mindenkor nyíltan, őszinteséggel .... Melyek messze szállnak a forgószél szárnyán és hírt visznek egyik vidékről a másiknak: a mi erdőnk tölgyből áll, a miénk juharból .... erre *volt* nyár és lesz még új tavasz ....

Becsüld meg a levél fogalmát, mert a levél egy darab lélek. Néha többet ér, mint élő beszédünk, mert akkor, mikor nem tudunk szólani ahhoz, kihez szavunk volna, ezen a kis papiron küldjük el hozzá lelkünket.

Látod, kis barátom, én most itt jártam magános utaimon ; irígyen néztem minden piczi fiú után, ki itt ujjongott a gyepen vígan karikázva, ki itt a tenger zöld hullámaiba vetett apró kavicsot. Irígyen néztem a másét. És egyszerre bolondos fejjel, a szeretet csodatevő erejének hitével keresgéltem itt a nagy Aleppo-fenyvek törzsei mögött, zöld karjaikat az égfelé széttáró pálmák tövén, és tudtam, hittem teljes bizonyossággal, hogy innen vagy onnan te fogsz előlépni és karjaimba szaladsz ... És ekkor kezembe került a te kis leveled és te itt voltál velem. Karjaimba szaladtál.

Hát a levél üzenés és tett, ölelés vagy eltaszítás a végtelen távolságból.

Becsüld meg hát a levél fogalmát. Sohase mulaszd el megírni azt a levelet, a melyet éppen kell megírnod, mert a megíratlan levelek már éveket raboltak el az emberek életéből, néha elvittek mindent. Boldogság és egész sors foglaltatik néha abban a kis összehajtott papírban. És írj úgy, én kis tollforgatóm, a hogy a szíved súgja, írj igazán és igazat. Ne írj leveledbe soha olyat, a mit szóval nem mondanál szemébe annak, kinek soraid szólnak. Csak két dolgot nem szabad soha leveledbe beleírnod. Az egyik tilalom a

bánatodat rekeszti ki a levélből, melyet szerető szívvel küldesz. Hallgasd el, a mi fáj, hogyha írsz. Mire leveled kézbe ért, a te bánatod talán elreppent és leveleddel észrevétlenül átszállana éppen annak szívébe, a kinek egy rossz órát sem akarsz okozni. Ha pedig haragszol, dobd el a tollat és ne írj. A harag az élő beszédben csak üres dörgés, mely csak addig tart, míg a visszhang moraja is elcsendesült. De haragos szó a leveledben perzselő villám, mely sötét és kormos üszköket hagy maga után és kérdés, tudsz-e a felperzselt rom helyén valaha újra építeni.

. . . És én megyek az alkonyati fényben hazafelé. A Cap Martin felett már csak a nyugvó nap sugárkoronája látszik. Mintha minden elmuló napszikra még sokkal szebb holnapot ígérne nekem. A tenger ütemesen csapkodja a partot és én, mint hajdan gyerekészszel a kocsikerék zörgésébe vagy a vonat zakatolásába, e visszatérő morajba szavakat magyarázok bele. E ritmikus morajlás azt suttogja fülembe a te hangoddal: Api, gyere haza! Könyv nélkül tudom már azokat a kis ferde sorokat, de újra előveszem és olvasom. Mosolygok, és a kik elmennek mellettem, mind azt gondolják magukban: de boldog ember, jó hírt kapott hazulról! És mind elégedetten néz-

nek körül, ha oldalukon vannak azok, a kiket szeretnek. Vagy sóvárogva gondolnak haza, ha van valakijük, a kihez messze földre szállhat áldó gondolatuk.

Látod, fiam, mennyit tehet egy levél! Becsüld meg hát mindenkor a levél jelentőségét!

OSZK

KI GYŐZ?

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Május.

Ablakunk már egész nap nyitva van és a kis fiút semmiféle ígérettel sem lehet lecsalni szellős őrhelyéről. A fakatonák szép rendbe rakva élvezik a szabadságolást és Johnny, a cow-boy-ruhás baba elárvultan ül a gyerekzsámolyon. Az egész téli tündérvilág most semmi; az a kis langyos levegő minden.

Ott ül órákig a deszkapárkányon; neki veti fehér ártatlan homlokát az ablakrácsnak, mintha ki akarna repülni a szabadba, mint a mellette álló kalitkában repdeső pintyőke. Barna kis kezei átnyúlnak a rácson és egyre rendezgetnek valamit a virágos ablak tulipánjai és a muskátlik között. A vidám hangocska bejelent minden nevezetes eseményt; hogy a szemközt levő kolostor kertjében már kinyílott a cseresznyefa, hogy távolról fáradt méhecske szállt hozzá és zümmögött valamit, érdekes, titokzatos regét messze ligetekről, hogy az utczáról szép kis rózsaszínű leány csíkos

tarka lapdát mutogatott neki fel és ő bizony el is kapta volna . . .

Egyszerre elkiáltja magát: Apácskám, hamar, hamar, — ki győz?

Szemben a hirdetőoszlopra valami állatsereglet hirdetését ragasztották. A dzsungelből kilépő elefántra nyulánk tigris vetette magát. Küzdenek. Vajjon ki győz? Ő kijelentette, hogy bizony az elefánt pártján van, mert az derék állat, senkinek sem vét. Jaj, csak az győzne.

Megígértem neki és visszamentem asztalomhoz. A szobán keresztülreszketett valami; egy pillanatra minden szürkébbnek látszott. Mintha az emberi arczon rezdül végig a hirtelen komolyság.

— Apácskám, ki győz? kíváncsiskodott újra az élénk apró ember és a levegőben kis ujjaival méregette a tovasurranó felhőgomolyt, mely pár pillanatra elfödte a teljesteli fényben ragyogó napkorongot.

És ő epedve kívánta, hogy a napsugár győzedelmeskedjék azon a sötét felhőn. Sóvárgott a fény diadala után.

Alig aranyozták a napsugarak újra keresztül a felhőgomoly bodros széleit, zsivaj hangzott fel az utczáról.

— Apácskám, ki győz? Aggodalmaskodott ismét a nyugtalan fiucska és izgatottan mutogatott le a kövezetre, hol egy bársonyruhás iskolásgyereket akart a földre teperni egy szálasabb siheder. A gyerek tapsolt örömében, mikor a kisebbik kisiklott támadója kezei közül . . .

Ki győz? — hányszor fog ez a kérdés lelkedben elhangzani, kicsi férfiú. Az élet töméntelen küzdelmében, kicsinyben-nagyban százezrek kérdik ezt titokban, észrevétlenül, rendesen csak azért, hogy a győzteshez csatlakozzanak! Minden ember az élet tolongásában és az élet javáért való küzdelmében szakadatlanul csendes versenybiró, ki várja az előtte lejátszódó küzködés eldöntését, hogy az erősebb nyomában önmaga is előbbre jusson.

Te kis barátom, ma igazságos voltál, mert mikor azt kérdezted, ki győz? — legott kívántad is a jobbiknak, a kedvesebbiknek, a gyengébbiknek győzedelmét. Az a szelíd, hasznos állat, az az áldásos meleg napsugár, az a védtelen, vézna gyerek küzdelmükben a te életed ösvényein sok ezer új formában fognak visszatérni. És te sohase ismételd úgy a kérdést, a mint ma tetted: Ki győz? — mindenkor azt kérdezd magadban: kinek van igaza? És ne zavarjon a nézők ujjongása

vagy lehurrogása; csatlakozz ahhoz, a melyiknek oldalán az igazságot hiszed; — csatlakozz akkor is, ha vele együtt téged is legyűrnek, mert nem a győzelem szép és értékes, hanem a küzdelem az igazért és az igazságért.

———

OSZK

AZ OTTHON.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Június.

A tenger mellé mentünk. A ringatózó Adriához, a hol a Karszt őssziklaiból és a tenger tarka kagylóiból őrlött homokban a forró napsugár erővé változik, mely ujjászületést hoz a gyengéknek és fáradtaknak. Mentünk a csillámló Adriához, a gyermekek lágy barátjához, hol a tengerhullámok a part homokjáról rájuk mosolygó gyermekarczokat tovább hömpölyögtetik, mintha ez édes tükörképeket emlékül akarnák elrejteni titkos kék ölükben. Mentünk a csillogó Adriához, a gyermekek szelíd barátjához, ki önzetlenül saját derűjét pirospozsgás szín alakjában odavarázsolja azokra a halovány orczácskákra.

Alkonyattal a világváros állomásán állottunk, óriás vasúti kocsik, dohogó lokomotivok, hosszú sleeping-carok szomszédságában. Ezer és ezer ember sietett. A ki elutazik, mindig jobban siet, mint a ki megérkezik . . . Mintha a gondtalanság, szabadság, üdülés felé rohannának az emberek és nem bírnák már bevárni, mikor érik el.

Kézen fogva tartottam őket, kik ebben a nagy embertömegben szinte még ezerszer értékesebbek voltak nekem. Ez a sok ember senkim; ők enyémek és mindenem.

A kis kövér leányka rámnézett virágos kalapja alól; elhúzta piczi száját, gödrös kis öklével megdörzsölte könnyes szemeit. Ráborult a kis fiú vállaira, hogy a *férfiúnál* sírja ki magát. Aztán könyörgő hangon jelentette ki:

— Apám, én nem látok itt sehol fehér ágyacskát, menjünk haza, menjünk hozzánk haza . . .

És a kis fiú megsímogatta a cseppnyi gyenge nőt és vígasztalta, de hozzá tette:

— Én is örülök újat látni, de tudom, hogy olyan szép szobánk sehol sem lesz, mint a mi otthonunk.

És nekem tetszett a két egymást kiegészítő lélekben ez a gyermekes vágyakozás *haza*, az édes otthonba. Gyönyörű dolog az otthon szeretetének ez az első kedves derengése.

Nem hiába mondja az okos magyar nyelv, hogy ***haza*** megy az ember. Más nemzetek csak a „házukba“ mennek, de mi az otthonnal máris egybe kapcsoltuk a haza fogalmát.

A mai dekadens világban csökken azoknak száma, kik otthonukat mindenekfelett szeretik;

pedig a ki kevés időt tölt otthonában, végtelen szegény és a ki menekül hazulról, az egyenesen koldus, mert nem ismeri az élet egyik legértékesebb szépségét.

Az otthon a legigazibb templom, mert onnan szállnak el reggel, este imádságos gondolataid, én édes gyermekem. Ott léphetsz legelfogulatlanabbul a te lelked Ura elé, mert szinte bizalmasabb vagy az isteneddel mint bárhol másutt. Munkaközben, nehéz órákban, egy az ablakon besütő napsugár láttára, esti szemhunyáskor minden ünnepélyesség nélkül odaállhatsz elébe, ki minden nagy ismeretlensége mellett legeslegjobb ismerősöd, ki a mérhetetlen távolság mellett, mely parányi voltunkat az ő nagyságától elválasztja, legközelebbálló barátod.

Az otthon négy fala között éled le életed legmunkásabb részét; ott alkotod, formálod a magad sorsát; ott termelsz és áldasz, vagy vesztesz el mindent.

És ha megtépáz léted bárminemű kaján ellensége, micsoda glóriás érzéssel fordulsz be a kapun, *haza*! Átléped otthonod küszöbét, és ott vagy a te legsajátabb kis exterritoriális hazádban, melyet minden megbecsülni tartozik. Ebben a várban te vagy a nép és uralkodó egyaránt és

tőled függ, hogy nemes és sérthetetlen légyen a te kis házi alkotmányod.

És otthon soha, de soha nem vagy egyedül. Boldog az, a kit várnak a hűséges szerető szívek, de még a kinek nincs is édes hozzávalója e kerek világon, az otthonában megtalálja a legigazabb bajtársakat, kik megosztják örömét és bánatát. Hazamégy és felnézel szobád falára; az ódon rámákból együttérző tekintettel néznek le rád azok, a kik már csak *voltak*, azok, a kik szerettek, mielőtt te szerethetted őket . . . Mintha azt mondanák e képek: leemeljük válladról, szívedről a terhet, ha közénk belépsz, mert mi el nem multunk, hanem most is őrködünk álmaid felett.

Belépsz homályos szobádba. Világot gyújtasz, — és fény, melegség árad lelkedbe. Rápillantasz egy-egy képre. A történelmi jelenet eszedbe juttatja az emberiség nagy küzdelmeit. Valamelyik történelmi ideálod felgyújtja lelked mélyén a már-már kialvó eszmét. Egy ócska bútordarab eszedbe juttatja az édes gyermekséget, mikor e szekrény mögött játszottál gondtalan bujdoskát... A kőkristály az íróasztalodon emlékeztet tündérszép vidékek gondtalan napjaira, a művészi kis dísztárgy az emberi elme és szorgalom ezerféle

diadalaira, az elzárt fiókban csikorgó kulcs a ragyogó ifjúság vagy a delelő élet ezer féltékenyen őrzött kincseire, a könyvtárnak komoly sorfalai egy egész világ, régi multak és távoli jövendők tudására . . .

Ez az *otthon*, én kis fiam. És én örülök, hogy az első alkalommal, mikor rövid időre elszakadtok tőle, vágyakoztok haza. Mert a kinek nincs otthona, vagy a ki *már* nem kívánkozik *haza*, elvesztette az életnek legcsillogóbb és legellentállóbb zománczát.

OSZK

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A SZENVEDÉLY.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Június.

Ragyogó reggel volt. A sötétkék arczulatú, patyolatos fodrú tengeren, a zöldpalástú Karsztsziklákon csodálatos fiatalság hamva ömlött el. Különösen hangzik, hogy az a sokezeréves Adria, az a sokezeréves sárga szikla ma fiatalabbnak látszhatik, mint a tegnap alkonyatán. Pedig így van. A napsugár fiatalsága teszi, mely nekünk minden nap újraszületik.

A violás reggeli ködökbe a távolban csak egypár vörössárga vitorla rajzolódott. A kis tengerparti falu tarka házai közt még a szűzies reggeli nyugalom uralkodott. Ebbe a szelid melegségű kristálytiszta levegőbe ma még nem vegyült sem emberszólás, sem jajszó, sem az ezerféle emberi nyügnek egyforma köznapi hangja. Csak a tenger suttogott, susogott megfejthetetlen százezeresztendős regéket.

A parkban csak mi ketten jártunk kézen fogva.

Én, meg az a hófehérruhás apró ember, ki vidám fürgeséggel szedte kicsi lábait mellettem.

Megálltunk a piniafenyők és a tornyos cziprusok tövében virágzó vaniliabokor előtt, melyen harmatosan himbálódzott a száz és száz virág, mint a halovány lila felhő. És minden kehelyen egy-egy színes pillangó szürcsölte a harmatcseppekben oldódó mézet.

Az én kis barátom odalopódzik a lepkehálóval és meg van az első zsákmány.

. . . A vitorlásról már idehangzik az olasz matrózok hangos mórajátéka. A dalmata asszonyok nagy gyümölcsös kosarakkal sietnek a kikötő felé. A napsugarak rohamosan hajtják egymást szanaszét és megtelepszenek mosolyogva a legárnyékosabb zugokban is. A kis fiú még mindig ott áll lesben a vaniliabokor tövén és izzó arczocskával várja a keringő lepkét. Várja, várja remegve, epedve. És ha egy elreppen a napsütötte, fodros tenger felé, ő kitárja gyönge kis karjait, mintha utána tudna repülni, iramodik és aztán újra visszalebeg a vaniliabokorhoz.

Ejnye, ejnye, kicsiny ember, micsoda nagy szenvedély!

. . . Valami távoli ódon toronyban megkondul a déli harangszó. Egymásba olvadva, melankólikus bájjal, olaszosan. A hangos matrózok most már mozdulatlanul szundikálnak a ringó csónakokban.

A kis fiú pirospozsgás arcza megjelenik a lila vanilia virágok között. Hívjuk az árnyékba, nem jön. Hívjuk játékaihoz, nem jön. Hívjuk a tenger üdítő, langyos hullámölébe, ő csak tagadólag rázza göndörödő aranyfürteit. Aztán karikáz a szállongó pillangók után a délszaki bokrok között, keresztül-kasul a símára nyírott pázsiton; meglapul a fügefa összetörpült árnyékában. Mindenütt őt látom repdesni, mintha hófehér ruhájában megszázszorozódva jelenne meg, mintha tipegő lábacskái nem is érnék a kerti út csillogó kavicsait, mintha maga is virágoktól mámoros lepkévé változott volna . . .

Végre elfogom én és viszem magammal az én legédesebb kis zsákmányomat. Kikap, úgy a maga módja szerint.

— Apa, ne engem szidj, hanem azt a másikat.

— Kit, én apróságom?

— Előbb is szóltál hozzá! Szidd a „szenvedélyt"! Én nem tudom, apa, ki az, de tudom, hogy te ma arra haragszol.

. . . Dehogy haragszom, én kis emberem. A szenvedély az élet egyetlen sava, mely ízessé teszi a küzdelem gyümölcsét. A szenvedély az élet gyöngyöző pezsgője, mely munkakedvet ad a nehezen elérhető czélok előtt. A szenvedély a

tűzálló zománcz, mely fiatalon megtartja lelkünket az élet tisztító tüzében; a szenvedély az *akarat* hűséges bajtársa, mely rögtön alátámasztja emezt, ha lankadni kezd . . . Csak a czélnak kell nemesnek és tisztának lenni!

Látod, picziny barátom, mennyit árúl el neked az az első pöttyös, színes pillangó azon az illatos lila virágon!

Vannak pedáns és rendes emberek, kik hiven teljesítik minden kötelességüket az életben. De csak gépek; járnak, végeznek, elkopnak és sem másnak, sem maguknak nem értékesek. A nemes szenvedély megszázszorozza az életerőt és széppé teszi a küzdelmet. A milyen kárhozatos, ha letérít az önbecsülés egyenes útjairól, olyan áldás derék és örökszép czélok szolgálatában. Az a szenvedély! Isteni szikra bizony az, mely világít és melegít. Ha majd nagy léssz, szeress szenvedélylyel, mert anélkül a csöndes összevaló emberpár sokszor úgy érezi, hogy a sors nem az élet szépségéért állította őket egymás mellé, hanem hogy közös igát rakjon vállaikra. Eszméidet, meggyőződésedet hirdesd szenvedélylyel, mert enélkül az ember csak szürke szám, és az igaz ember mindig *egész* ember. A mit cselekszel, tehát ha kutatsz, alkotsz, ha a tudásnak, művészetnek, a

szépnek vagy az emberiség nagyságának hódolsz bármi formában vagy ha a magad vagy mások bármi nyomorúságát akarod lebírni, tedd mindig szenvedélylyel, mert ez teremt multadban emlékeket, jelenedben igaz élvezeteket, jövődben oly sikert, mely másoknak is értékes.

. . . Fuss hát vissza ahhoz a vaniliabokorhoz; ne bándd, hogy már az alkonyati szellő rezgeti rajt a lila fátyolt. Üzd azt a tarka pillangót első, lelkendező, édes szenvedélyeddel, űzd addig, de addig, *míg tiéd nem lesz!*

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A TEGNAP, MA ÉS HOLNAP.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Július.

Künt ültünk a balkonon, magasan a színes virágtenger fölött, melyből nekünk tömjénezett az alkonyati csöndben minden nyiló szirom. Édesebb volt az illat, mint egész nap, mert minden becsukódó virágkehely még egy csókot küldött föl annak a fehérruhás kis virágembernek, ki mellettem mélázott a nyugalmas képen. Ez illatcsók súgja: jó éjszakát, kis fiú, édesítjük álmaidat. A tenger aranyosan reszketett. A Pirano felé kiszélesedő, vibráló öbölben egypár vitorlás bárka siklott ide s tova, mint óriás fehér pillangó, mely a víztükör fölött karikázik. A kis fiú nézte mindezt csöndesen, míg a langyos esti szellő napbarnította homlokán megrezegtette aranyos hajszálait és arczocskáján végigsurrant az utolsó napsugár.

— Apám, hogy hívják ezt a napot?

— Úgy mondjuk, kis emberem, „ma".

— És azt, a mely erre következik?

— „Holnap."

— Tegnap ugyanezt mondtad, édesapám, és

én csak nem tudom elérni, megfogni azt a „holnapot," mert valamint megkezdődött, akkor már azt mondod, „ma" a neve!

Megrázta kis fejét, rámvetette komoly szemeit és csicseregve mondta:

— Tehát „holnap" soha sincs, mert mikor van, akkor már „ma" a neve!

Aranyos, naiv kis emberlélek, ki meg akarod érzékíteni, jeleníteni a jövőt, azt a titokzatos fogalmat, mely születésünk perczétől mindenünk, mert érte vagyunk, küzdünk és szenvedünk, hogy e nagy titkot tovább adjuk azoknak, kiket itt hagyunk, tovább adjuk azzal az erőt és bátorságot adó hittel és vágygyal, hogy e titok talán az ő számukra szebb, tartalmasabb, gazdagabb lesz, mint volt az a titok, melyet mi vettünk át apáinktól . . .

A Saline di Santa Lucia fölött sötét violás lett az ég; beletámadt az első csillag. A távolban a parton és vízben egyszerre villantak meg a lámpások. A magas cziprus, mely majdnem a balkonig fölért, fázósan rázkódott össze. Be kellett nekünk is mennünk, hogy az a dolgos kis ember, ki egész nap épített a homokban és jártatta játékhajóját a hullámokon, lepihenjen fehér párnáira.

Szótalan volt.

— Apám, már megint a napokkal van bajom.

— Hát megint mi a bánatod?

— Az, édes jó apácskám, hogy ez a szép „ma“ olyan hamar „tegnap“ lesz már, pedig úgy szeretném, ha még egy kicsit tartana!

Míg karjaimon elhelyeztem nyugodalmas fészkébe, kis testvérei mellé, azt sugtam fülébe, adja az Isten, hogy minden napodat ezzel fejezd be.

Örülök, hogy annyira becsülöd az időt. Az idő a legeslegdrágább kincs, a mit rád bízott az élet abban a pillanatban, a mikor megláttad először a napvilágot. Ha hiába elpazarlod, akkor visszaszerezhetlenül elvesztetted. Ha derék módon gazdálkodtál vele, akkor az elmult időd is megmarad, értékké, alkotássá, emlékké jegeczedve, elpusztíthatlanul, ellentálló szilárdságban, mint az átlátszó, fénytmegtartó, szivárványos hegyi kristály, mely a föld észrevehetetlen szépségéből rakódik össze, míg körötte a porladó sziklaanyag eltünik.

A becsületed után az időre vigyázz legjobban. Mindenben lehetsz bőkezű, de az időt illetőleg légy fukar és kapzsi; ne add oda, csak igaz értékért. Egészségedet megronthatják, de meggyógyulhatsz. Hatalmadat megdönthetik, de

visszavívhatod; munkád minden gyümölcsét elrabolhatják, de visszaszerezheted újra. Csak idődet ne add oda. A ki idejét elpazarolja, részletekben követ el öngyilkosságot; a ki idődet elveszi, az lassan öl.

Más országokban már arra rájöttek, hogy az idő pénz. Nálunk még ezt sem akarják elhinni. Én még többet mondok neked: az idő maga a boldogság. Igen, maga a boldogság. Hiszen nem tudjuk, hogy éppen talán az az óra, melyet elpazaroltunk, vagy a melyet más valaki rövidlátó korlátoltságban vagy könnyelműségben elrabolt tőlünk, nem lehetett-e volna új siker vagy új öröm édes órája és nem rövidítette-e meg éppen azt az időt, melyet az élet valamelyik becses czéljának vagy minket illető szépségének szentelhettünk volna!

Ezért, napnyugtával, csillag feljöttével, szunnyadó kis emberem gyüjtsd csak a kedves ***tegnapokat,*** hogy azok is a tiéid maradjanak. Sajnáld minden este ezt a tovaszökő *„mát“*, mert ez a próbája annak, hogy értékes volt neked. És maradjon mindig oly észrevétlenül besurranó, édes ***mára*** átváltozó, érzékekkel meg nem ragadható titok neked az a ***holnap,*** mert ez azt jelenti, hogy van czélod és reményed.

MÁSOK HELYETT IS.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Július.

Föl és alá jártunk a kikötőben. A felgöngyölített sárga vitorlákat lassan himbálta a reggeli szellő, a kibontottakat felduzzasztotta. Mintha valami csodálatos életkedv költözött volna ez útrakész hajókba; mintha az a dagadó vitorla jelezné a vidám életerőt, mely ismeretlen messzeségekbe ragad; mintha a hajók oldalán kopogó, locscsanó hullámverés e testes bárkáknak csalogató regét susogna távoli földrészekről. A nagy hajók gőzölögve nyujtózkodtak a verőfényes vizen, mintha hosszú napokig, hetekig tartó futásukat pihennék ki itt a pezsgő emberi élet, a derűs viráglugasokkal, illatos lombszövevénynyel borított parti dombok alján.

Beszélgető utasok, kormosképű tengerészek, turbános keleti emberek siettek el mellettünk. Mindenik úgy viselkedett, mintha otthon volna, mert ha széttekintett, az árboczok erdejében megnyugodott szeme egy-egy kis lebegő, tarka vászondarabon, melyről kék mezőben nagy csomó

fehér csillag, vagy vörös alapon hófehér kereszt vagy pirkadó magasban aranysárga holdsarló integetett feléje: „Van otthonod, van hazád!“

A fehérruhás kis vándor szorosabban fogta meg kezemet. Annyit szeretett volna kérdezni, hogy pár perczig szinte elnémult. Csak azt hajtogatta:

— Apácska, apácska . . .

Mikor kiejtette e két szót, fiatal, szegényes munkás haladt el mellettünk, valami nagy terhet czipelve.

Meghallotta a kis fiú szavait; arcza kiderült, ledobta terhét maga mellé és megemelintve kalapját, nevetve integetett az én apró barátom felé:

— Adjon Isten jó reggelt, édes kicsi ifiúr!

A fiúcska csókot vetett feléje picziny ujjaival és kíváncsian kérdezte:

— Apám, honnan ismer az a bácsi engemet?

— Kis fiam, az nem ismer bennünket; de magyar ember és itt az idegenben megörült a magyar szónak.

— Úgy-e, apám, *ez az ember akkor hazafi?*

Csodálatos ihlet a gyermekszívben, hogy a legnehezebb, a legkomplikáltabb érzések és eszmék derengenek legelőbb a lélek rejtekeiből.

Sejt valamit; éppen azt, a mit legnehezebb megértetni, legkörülményesebb megmagyarázni.

Igazad van, kicsi fiú. Ez az egyszerű parasztlegény, ki talán valahonnan a Bodrog partjáról vetődött ide és talán ma látja életében utoljára ezt a mi elvénhedett földrészünket, ebben a pillanatban igazán *hazafi* volt, mert köszöntésében, mosolyában, melyet egyetlenegy magyar szó csalt arczára, szemének fájdalmas derüjében megcsillant a legszebb örök törvény hatalma. Azé a törvényé, hogy a kik egy földről valók, azok összetartoznak.

És a hazafiság igazában talán nem más, minthogy ezt az összetartozást az ember *mindenkor* érzi, érzi valami véghetetlen melegséggel. Jót és csak jót akar mindenkinek és mindennek, a ki és a mi azzal a honi földdel kapcsolatos. És tudja ezt az érzést érezni és tudja ezt a jót akarni akkor is, hogyha ennek az érzésnek érzése, ennek a jónak erős akarása szenvedéssel jár is.

Naiv magyarázat kis fiam, de te érted; édes, beszédes szád elárulta.

A kis fiú soká nézett azután a bujdosó szegény ember után, ki itt a hullámos tenger partján, a dagadó vitorlák, a napfényben szuny-

nyadó óriás hajók szomszédságában egy kalapemeléssel, egy barátságos pillantással közeli rokonunkká vált.

Aztán újra megszorította kezemet és komolyan kérdezte:

— Apám, és nem minden magyar ember ilyen hazafi?

— Nem, fiam . . . Csak ennyit mondtam; hisz azt kívánnám, soha meg se tudd, hogy ez az a fogalom, melylyel nálunk legtöbbet visszaélnek az emberek.

És az a kicsiny ember, kinek pár percz előtt egyetlen gondja volt a néhány fényes kagyló, melyet a tenger selymes fövenyéből gyüjtött zsebjeibe, meg az a gondosan, ezer félelem között őrzött skatulya hóna alatt, melybe néhány tarka pillangót rejtett, szinte nagyobb lett szememben. Tekintete felcsillant és lázas hangon azt suttogta:

— Apám, édesapám, ha nem mindenki hazafi, akkor én azok ***helyett*** is az akarok lenni, a kik nem azok!

Szépséges, erős, örök törvény!

Megczirógattam fiamat; ha lehet, még reszketőbb és még mélységesebb, még büszkébb szeretettel, mint máskor. Jól esett annak az

ártatlan kis szájnak érett gyerekbeszéde, jól esett itt a végtelen tenger mellett, melyen túl nekünk nincs semmink és senkink többé, melyen innen pedig vajmi kevés . . . A ki közülünk átmegy e végtelenségen, csak eltünő csöpp egy másik áradó tengerben, az emberiség hullámaiban . . .

Igen, fiam, ha bírsz, ha van erőd, légy *mások helyett is* hazafi!

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A KIS MASINISZTA.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Július.

A vasuti töltés mellett mentünk. A fényes aczélszálak, melyek összekapcsolják ezt a csendes kuczkót az egész világgal, ezüstösen csillogtak a nyári derűben. A nyírfák mögül pöfékelve kanyarodott ki a végtelen hosszú vonat, egyet füttyentett és megállott, hosszú gőzgomolyokat eregetve a szántások fölé.

A kicsi fiú nagy érdeklődéssel nézte.

— Apám, úgymond egyszerre, én szeretnék lokomotívvezető lenni!

— Aztán miért, kis bohó? Talán azért, mert az mindig utazik?

— Nem, apám, hanem azért, mert akkor én is megállíthatnám, a mit különben nem tudok megállítani, és meg tudnám indítani, a mit különben nem birok megindítani . . .

Íme, ismét egyik legigazabb és legnemesebb emberi vágy, uralkodni az erők fölött, hatalmunkban tartani és igazgatni azt, a mit tudással lebírtunk.

Igazad van, kis fiam, gyönyörű dolog a természet erőinek megszelidítése, mert biztos és hálás munka, mert a természet hűséges és becsületes, ha egyszer felismertük és ő maga meghajolt a tudás előtt. A hajó biztosan szeli át a miriád és miriád köbméter vizet; az iránytű biztosan mutat a sark felé; a villám engedelmeskedik egy darab aczélnak, melyet a mi kezünk formált. A darabka megüvegesedett agyag lehozza nekünk más bolygók tájképeinek titkait; a napsugár megörökíti arczunk vonásait hívebben, mint a legnagyobb festő ecsetje . . . Ez a természet erőinek megszelidítése, mely a legszebb foglalkozás a világon és az ember legédesebb diadala.

Ha ezután vágyakozol, jól teszed, fiam.

Van egy másik erő, melyet szintén meg lehet szelidíteni, annyira, hogy kezed egy intésére megáll és kezed egy intésére megindul. Ez a nép. Erre, fiam, ne vágyakozz soha, mert ez a leghálátlanabb munka a világon. Mikor azt hiszed, hogy ezt az erőt is kezedben tartod, ennek az élő gépezetnek minden srófja el kezd rezegni, minden kereke el kezd berregni és csalódva látod összetörni azt, a mit legnagyobb gonddal alkottál, csiszoltál. De azért vedd ki

részedet ebből a munkából is, ha igazságok vannak lelkedben, mert az igazságnak van ereje. És ezen a magyar földön nagy szükség van az igazakra és erősekre. Nálunk van virtus, mely felvillan és vakító fényt áraszt; dördülése meg is rázza a környezetet, de csak pár perczig csillog, pár perczig hallatszik és aztán eltünik vagy rombol, miként az ég villáma. Dicső munka ezt a magyar nemzeti villamosságot, a virtust, mintegy drótba hajtani, mint a villamos erőt, hogy megfékezve világítson és alkosson, láthatatlanul és hangtalanul változzék át termelő energiává. Ha meg is fog perzselni ez a második erő, fiam, foglalkozzál vele, ha van hited az emberekben és a nemzetedben. Vedd ki részedet ebből is és meg fogsz állítani veszélyes áramlatokat, melyeket máskép nem bírnál megállítani és meg fogsz indítani dicső törekvéseket, melyeket másként nem tudnál megindítani . . .

MI FÉRFIAK.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Augusztus.

Letelepedtünk a hegy lábánál, hol leghímesebb a gyöpös tisztás. Meg voltak elégedve mindnyájan, mert életük egyetlen tartalma e pillanatban a virágszedés volt. Milyen jóságos és szép vala az isten végzése, hogy legelső otthonnak a megteremtett ember részére kertet adott! Bizonyára ez első ember legelső időbeli naiv gyönyörűségeinek és elégedettségének átöröklött maradványa az a rajongás, melylyel e kicsi ártatlan emberek az isten minden kertjéhez és a virágszedéshez vonzódnak.

A kis fiú egyszerre felnézett az égre és vágyakozva kémlelgette a magasságot, hol a napsugarak elbujkálnak a fenyveserdő sötét gyertyái fölött; mohó kíváncsisággal nézegette a bodros bárányfelhőket, melyek ismeretlen messzeségből vándoroltak elő a bólyogató nyirfák karcsú szálsudarai mögül.

— Apám, én szeretnék körülnézni!

A két kis leány karban utána mondta a

gyereklélek gyors, lelkendező csapongásával: igen, igen, körülnézni . . .

Ők talán nem is tudják, micsoda nagy gyönyörűségek titka rejlik e szóban, de követni akarják mindenáron kicsi bátyjukat.

Jól van. Megindultunk csapatostul az emelkedő partnak, hogy elérjük a magaslatot.

Mendegéltünk, míg az ösvény kövecses és a lehullott olajos tűlevelestől sikamlós nem lett. A kisebbik leányka már itt-ott ingadozott és kérdőleg pillantott hol reám, hol a felfelé kanyargó ösvény folytatására. Aztán fáradtan megbotlott. A kis fiú végtelen gyöngédséggel ugrott hozzá, jobb kezét az apróság derekára fűzte és másik kezével kézen fogva próbálta hugocskáját támogatni, huzni, tolni, istápolni.

S míg leírhatatlan bájos mozdulattal kicsi testvéréhez hajtotta fejét, a madárpihével, százszorszéppel, eperlevéllel megrakott nagy szalmakalap alól rámosolygott és elégedetten suttogta:

— Kell őt kicsinyt gyámolítanom, mikor annyira rá van szorulva!

De még sem jutottunk előre. A két kis leánynak édes anyjával vissza kellett fordulnia és mi ketten folytattuk utunkat a meredekebb hegyi úton. Egyre füledtebb lett a levegő és

egyre nyomasztóbb az erdő szívszorongató némasága; a magasságok puhafodru bárányfelhői helyett már sötét foszlányok szállingóztak tova és távoli morajlás jelezte a zivatar közeledését. Az én kis barátom megállt, nagyokat fujt és hallgatózott.

— Nos, kis emberem, akarsz-e még tovább menni a magaslatig?

— Apám, én szeretnék körülnézni!

Fel is mentünk, körül is néztünk. Reszketve simult hozzám az én kis barátom, de azért igazán gyönyörködött. Némán bámulta a változatos, varázslatos körképet, melyben egybeolvadt a nagy természet minden hangulata. A végtelen távolba huzódó tarlók fölött végig söpört a fekete zivatar, czikkázó villámaival. A violás erdők előtt a reszkető szürke levegőbe felkanyarodott a szivárvány tarka boltívének kezdő hajlása. A távolban kigyózó nagy folyam fölött valami tenyérnyi kék égnyiláson át vibráló ezüstöt hullatott a láthatatlan napsugár. Lent a mélyben sárgás világításban nyugodott a város, a vörös tetők alól felrebbenő galambjaival, otthonosan pipálgató kéményeivel, őrködve körülpillantó harangtornyaival.

A kis fiú gyönyörködött és már alig figyelt a vésztjósló dübörgésre, mely végig hömpölygött

az egész mennyországon. Elégedetten siettünk haza, a hol már várvavárt bennünket a korábban hazamenekült kis család. Odakünt port és letépett levelest kavart fel a szélvész és ablakunk előtt végigszáguldott a kopogó zápor.

Az én kis pajtásom kiegyenesedve állt két piczi huga elé és csengő nagy hangon jelentette ki :

— Mi fent voltunk. Mi körülnéztünk, *mi férfiak!*

Ebben a talán most először kiejtett utolsó szóban benne volt minden erő, a mi e fürge, hajlékony kicsiny testben elfér és benne volt minden önérzet, a mit csak ez a parányi fehér lélek magában egyesíteni tud.

Akármilyen öklömnyi ember vagy, én kis barátom, ma igazi férfiú voltál. S ne csak a köves lejtőn, viharos magaslaton, légy minden utadon mindenkor az.

Körülnézni! Ez férfias gondolat. Nem virágmezőkön élni, pillangó módra, mézet gyűjtve, nem tűrni határt a látásnak, léleknek, magasabb pontot keresni, mint a hol mások állanak, szóval „körülnézni"! Ez derék és férfias. Kövesd ezt a kívánságodat az élet minden körülménye között.

És férfiú voltál akkor, mikor gyenge kis testvéredet gyámolítottad, mert annyira rá volt

szorulva. Erődből adni a gyengébbnek, nemcsak szép kötelesség, hanem egyúttal isteni gyönyörűség. Szándékosan használtam az isteni szót, mert ha a lélek isteni szikra, ez mutatja eredetét és méltóságát. Az erőt éreztetni a gyengébbel, gyáva bűn.

Büszkén hangoztattad: „mi férfiak!"

Ezt az öntudatos kijelentést csak küzdelem közepette, a tett előtt és tettek után szabad átérezned. Befejezett küzdelem után jutalom e szóban rejlő önérzet, a kezdődő nehéz munka alatt néha az egyetlen bátorító szózat, mert míg mindenki gúnynyal vagy sajnálkozva fogja küzködésedet nézni, hogy elcsüggesszen, egyedül az fog ösztönözni, hogyha lelkedben megszólal egy hang: „mi férfiak . . ."

De sohase érezd a férfiú fogalmának értelmét akként, hogy a nőknél többet érsz. Soha, én édes kis fiam. A nő megbecsülése mindenekfölött, a legférfiasabb erény. És vajjon miért merészkednék a férfiú előbbre helyezni magát az ő bajtársánál? Mert az utókorra kevesebb nevet és kevesebb pozitív alkotást hagyott a nő? mert kevesebb nyilvános küzdés jutott neki osztályrészül? Igaz, hogy az emberi küzdés nagy könyvében kevés női alak suhan keresztül; igaz, hogy a történelem lapjai gyakorta hallgatnak a nőről;

igaz, hogy az emberi elme hatalmas monumentumai alatt, tartozzanak azok a tudás, a művészet vagy találmányok világába, ritkán olvasunk leánynevet. És én mégis azt mondom neked, te kicsi férfiú, hogy sehol annyi névtelen hős nem küzdött és esett el glória nélkül, mint a nők sorában és sehol annyi alkotó géniusz nem áldott és teremtett észrevétlenül és ismeretlenül, mint a nők között. Mert ők bajtársaink voltak e szó legnemesebb értelmében. És mennyi dicsőség nem ragyogott volna fel és mennyi alkotó erő pusztult volna el kétségbeesett feledésben, hogyha a nő puha kézzel nem simított volna el ezernyi gondot a férfiú homlokáról, hogyha nem osztozott volna önkényt a férfiú legfájóbb szenvedéseiben és hogyha dicső esztétikai bájával nem teremtett volna ihletet és törekvést a férfiú lankadó lelkében. Ezért névtelen hősök ők és alkotó géniuszok.

Ezért ha életedben nővel kerülsz szembe, legyen bár a porban küzdő teremtés vagy az élet szépségének tündérékessége, sohase felejtsd el, hogy az, a kit először szerettél életedben, a ki mindened volt jóban-rosszban, a kiben soha, de sohasem csalódhattál, nő volt. A te édes anyád.

Ezt ne felejtsd el, hogyha e szavak surranak lelkeden át: „Mi férfiak!“

A MI ÖRÖKKÖN SZÉP.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Szeptember.

Hazajöttem messze földről; más ember voltam, mint a ki elment. Ott valahol a Montblanc örök haván és időbarnította, rozsdaszínű szirtormóin ereimbe olvasztottam valamit a romlatlan föld őserejéből és szívembe olvasztottam valamit a kristálytiszta hajnal aranyából. A küzdelem a természet erőivel újra bátorrá tett, hogy az élet bajaival is szembeszálljak és a természet örökifjúsága újra fiatallá is varázsolt, hogy ez a bátorság ne legyen csak puszta akarat erő nélkül.

Az első szép őszi napon kimentem hároméves kis fiammal a közeli dombok közé. Szántogatták a barna rögöt. A leveles itt-ott még üde zöld, a szomszédságban már sárga és vörös. Két óriás nyárfa közt halványkék ködtömegben sugártalanul nyugodott a nap, mint biboros ívelt kapu, melyen át a magas egek hetedik mennyországának pompája

ragyog le hozzánk. Kis fiam megállt, komoly arczocskával reám nézett és azt mondta: De szép ez, apácskám!

Ime, a kit még nem is tanítottak és már tud. Végtelen megnyugvással néztem le arra a picziny, kifejező rózsaarczra, mert éreztem, hogy ő már sohasem lesz elhagyatva és mindenkor igaz útakat fog járni, mert szereti és csodálja a természetet. Nem lész soha elhagyatva, küzdő kis emberem, mert ha sírhatnál, a természet veled sír; ha tele a szíved, veled újjong. Ha sikered van, neked ragyog; ha alkotni bírsz, terem és virul körülötted. Ha jóleső megelégedés tölti el jellemedet, belepillantasz a szép vidékbe és mintha száz rokonérző jellem integetne feléd. Ha logikát, következetességet, nemes szigorúságot akarsz tanulni, hozzá járs iskolába. Megtanít a kicsinyes bosszúság fogalmának örök kitörlésére. Ha le akarsz térni az igazság útjáról, nincs a lelkiismeretnek hűségesebb bajtársa és tanácsadója, mint a nagy természet. Ezer sugarával, minden fűszálával, minden égre mutató hegyormával visszahív, visszacsábít, visszakényszerít az igaz ösvényre; jósága elállja a keresztútat.

És ha majdan te is megállsz egy hegytetőn és gondolod: itt járt az, a kit még a világ leg-

erősebb köteléke, az a kötelék, mely *te hozzád* kapcsolta a határokat nem ismerő szeretet millió szálával, sem tudott visszatartani, hogy a magasban kínálkozó gyönyörűségért kaján veszélyekkel ne nézzen szembe, meg vagyok győződve, hogy hozzá teszed: igaza volt édes apámnak!

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

NAPIMÁDÁS.

OSZK

Szeptember.

Az őszi napsugár már mindenhova elér. Nyáron a lombozat elszökteti, bujdoskát játszat vele. Az ősz már nem pajkos; a száradó, lombtalan gallyak szinte rideg nyiltsággal, becsületesen adják tovább a fényt, a mi onnan abból a magas ismeretlenségből hozzánk átrezeg.

Kicsiny fiam mindig odafut, hol legtöbb a napfény. Ide-oda veti büszke kis fejét, hogy szöszke fürtei jól megfürödjenek a langyos aranyban és gyöngéd arczocskáján végig ficzánkolhasson a napsugár. Mikor a nap hanyatlik, a bucsúzó tűzgolyó felé fordul és kinyujtja kezeit, mintha el akarná érni a sugártalan korongot. Hazamegyünk az avarból. A távozó nap sugara megtörik valami üvegráma élén és aranyosan hull a butorokra. A kis fiú felmeri markába a fényt és odahinti a madárnak a kalitkába: „nesze, kis madár, neked is legyen napsugarad, mert a napsugár öröm . . .“

Néha a balkonról belövellő fehér sugárkévékbe port hajszol fel és elnézegeti a fehéren kavargó ferde oszlophengereket. Ha a nap süt, mindig vagy a napfényben, vagy a napfénynyel játszik.

Szereti a fényt az én kis napimádóm. Milyen dicső ösztön ez a gyermek lelkében! Tartsd meg, te leendő férfiú, a fény szeretetét egy egész életen át!

A fény minden jónak, szépnek és nagynak forrása. A fényből lesz minden jó. Olyan földben, mely örökös homályban van, sohasem teremne kalász. A föld jósága is csak a fénynek nyilatkozik meg. A virágok is szeretnek a nap felé fordulni és ott terem a legszebb dal, a hol derűs az égbolt. A ködös országok emberei csöndesek és komolyak. A fényben születik minden igazi tett. A fényt nélkülöző emberek örülnek, hogyha maguk megélhetnek; a napsugárban élő emberek az utókornak, egész nemzedékeknek akarnak alkotni.

A sötétség maga a dekadenczia, a megsemmisülés. Az árnyék maga a búbánat és kishitűség, erőtlenség, a valónak eltorzulása.

A fény a becsületesség birodalma. A fényben csak emelt fővel, szeplőtelenül lehet járni; a sötétben görnyedten és foltosan is.

És a ki szereti a fényt, az a homályban sem csügged el, az tud reménykedni. Bátor marad, mert várja a virradatot.

Fiam, szeresd mindenkor a fényt, mert csak így fog elméd és jellemed másoknak is világítani.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

A NAP MINDENKIRE EGYFORMÁN SÜSSÖN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Október.

Az ősz hullámzó, aranysárga palástba öltöztette a dombokat. A megbarnult leveles tengeréből csak itt-ott zöldelt ki életerős komolyságban egy-egy fenyvescsoport. Együtt gázoltunk a porbahullt lombozatban. Az én kis barátom hallgatagon taposott bele a rozsdabarna avarba és figyelte a száraz levelek sustorgását.

A hegyi úton lerongyolt gyerekek játszadoztak, színes kavicsokat szedegetve, hervadt cserjékből erdőt építve. A venyigés lejtőről egyszerre csörömpölve gördült ki egy mustos kocsi, fújtató, ziháló lovaival. A magukra hagyott kicsi proletárok szertefutottak, szanaszétrebbentek, mint a felriadt verebek, csak a legkisebbik maradt ijedten állva, aztán elesett a porban és fakó kék kötényéből szétdőltek összeválogatott kincsei, a kerek és petyegetett kavicsok. A lovak szerencsére utolsó pillanatban megállottak és a szurtos apróság keserves sírással tötyögött az útszéli árokba.

Nyomban éreztem kezemben kis pajtásom puha, meleg kezét. Kapaszkodott, símult, ragaszkodott.

— Apám, ezekre a gyerekekre miért nem vigyáz az édesapjuk?

— Hát azért, kis emberem, mert talán anyjuk, apjuk valahol dolgozik a mindennapi fekete kenyérért!

Válaszul a puha kis kéz, mely eddig egyre el akart illanni kezemből, erősebben és melegebben furakodott tenyerembe és a csicsergő kíváncsi kérdések elnémultak.

— Nos, miért hallgatsz, picziny gazdám?

— Bánkódom, hogy nincsen mindenkinek olyan jó dolga, mint nekem.

És hallgatagon gázoltunk tovább a porbahullt lombozatban, figyelve az avar zizegését. Milyen elégedett voltam! — a te mostani nemes bánkódásod még több derűt árasztott abba a csillogó őszi levegőbe. Talán ez volt egyetlen bánkódásod, mely nekem gyönyörűséget szerzett, nem pedig fájdalmat.

Íme a legtisztább testvériségnek, a legigazabb egyenlőség szeretetének első megrezzenése a lélekben. Több és szebb ez, mint a közönséges jószívűség. Nem csak jót tenni akarnál, hanem

bánt, hogy nincs mindenkinek olyan jó sora, mint neked.

Az egyenlőség az életben és lélekben: ez egyik utolérhetetlen, de szinte megközelíthetetlen és mégis legszebb emberi ideál. Míg te ujjongsz, talán százezren sírnak; és míg te könnyezel, más százezrek élvezik az élet derűjét. Csak egyre vigyázz: a te ujjongásod soha másnak ne okozzon könnyeket és a te könnyeid sohase rontsák meg másnak örömét. Már ez a csekélység is enyhít az egyenlőtlenségeken.

Nézd a hatalmas természetet. Abban sincs egyenlőség. Mi a völgyben ballagunk és mellettünk dombok emelkednek. Ott az erdő minden fája ellenállás nélkül szárad a közelgő tél elé, csak az életerős fenyőszigetek bírják hirdetni a sárga lombtenger közepén a szívós és büszke erőt. Nincs egyenlőség, nincs, — és ez talán szép is. Bárha a természet örök törvénye egyre csiszol és köszörül, hogy kiegyenlítődjék minden, bárha minden vízcsepp, mely a magasból legördül, egy homokszemet visz le magával az űrt jobban kitölteni, a természetben sincs egyenlőség. Jegyezd meg, fiam, hogy a tengert nem lehet a Montblanc ormára felhordani, mert különben a Montblancnak kellene a tengerbe sülyednie. Örök

változásokból áll az az örök törvény. A sárból a cseppek felszállanak és ragyogó aranyszegélyű felhőkké válnak. Az aranyos felhők a tiszta magasságból sűrű cseppekben újra a földre hullanak.

De azért, én kis barátom, te csak bánkódjál sokszor, hogy nincs mindenkinek olyan jó dolga, mint neked. Mert hogyha ez a kristálytiszta önzetlenség szállja meg lelkedet, akkor szívesen nyujtod oda kezedet annak, ki alacsonyabban áll, odanyujtod, hogy felsegítsd legalább odáig, hol te meg tudtál állani. Ha mindenki egyszer napjában nyujtaná így ki a kezét, akkor mindenkinek megvolna a módja: boldogulni és emelkedni. És ez a lehetőség már maga a legszebb és legnemesebb egyenlőség.

Így haladunk lassan a tündérvilág felé, mely csak abból áll, a mit első nekem írt levélkédben egyszer már megírtál, mely abból áll, „hogy a nap mindenkire és mindenütt egyformán süssön . . .“

A SZUNDIKÁLÓ VIRÁGOK.

OSZK

November.

Odakünn már kopaszak a fák és a hímes mezőt, hol együtt hanczuroztunk, csupa rozsdás levél borítja. Séta közben már a kis városi parknál megfordulunk, mert a fütyülő szél arczunkba kavarja a lehullott lombot és ennek sustorgásában van valami olyan didergő, bánatos, misztikus. Jobb hazamenni; érezzük, hogy ez a külső élet kimult. Menekülünk a falak közé, hol a mi lelkünkből sugárzik az élet minden tárgyra, melyet szeretünk.

A kis fiú nem tud megbarátkozni azzal, hogy a természet ilyen kopott és azt kívánja, hogy cserépvirágokat tegyek kis kuczkójába, mert akkor van tavasz a szobában is, akármily messze bujdosott a kikelet odakünn. Mindennap gondozza, öntözi, beczézi kis virágait, de egyszerre azok is el kezdenek hervadni.

Lelkendezve fut hozzám: Apám, a virágok elszundikáltak, mert úgy lógatják kis fejüket, mint én, hogyha álmos vagyok.

Milyen kedves gondolat, hogy azok a szirmok csak elaludtak; minő derűs boldogság az, mely csak álmot ismer és nem elmulást.

Viráglelkű kis ember, leendő aczélszívű férfiú, őrizd meg mindenkorra ezt a gondolatot és hidd ezt a szép gyermekes hitet.

Ha csak balszerencsével találkozol, ne hidd, hogy a jó szerencse kimúlt, — csak alszik. Ha emberi rosszaságot látsz, ne hidd, hogy a lelkiismeret meghalt, — nem, csak alszik! Ha az emberiség kishitű, közönyös és tesped, ne hidd, hogy a nagy eszmék megsemmisültek, — nem, a nemzetek igazsága csak alszik.

Kivirágzik minden újra, mint Áron száraz fája. Te gyermekészszel megtaláltad ezt az igazságot és ez jó lesz neked.

A JÓ VÁLASZTÁS.

OSZK

November.

Mintha minden esőcsepp egy kristálytiszta reménység lett volna, mely elszikkad a barna őszi rög sarában . . . Ólmos idő. A természet arczulata olyan, mint az öregedő emberé, kit lassú kór emészt. Ha ránézünk, elszorul szívünk. Ez a külső kép tükröződik valahogy az én lelkemben is. Valaki éppen rászedett, egy másik megbosszantott, a harmadik hálátlan volt, az összesség igazságtalan. Furcsa, hogy mindez azt juttatja eszembe, hogy az évek tovaszállnak, de súlyuk valahogy itt marad, egyiké vállamon, másiké karomban, a többié a szívemen . . . El akarom kergetni ezeket a gondolatokat és bepillantok az újságba. Hírek, melyek mindenike az emberiség újabb szégyene. Az emberek ölik önmagukat és egymást, a teremtés ura ellen diadalmasan harczol minden bolondság. A haladás és világosság százada csupa visszaesés és sötétség. Nem csoda, ha az elemek is utánozzák az

embert és felborítják örök törvényeiket. Itt meginog a föld, amott árad a folyam és így tovább. Szóval, minden sorban ezer szép reménység nekrológja . . .

Éppen örülni akartam, hogy a nap elmult. Éreztem: diem perdidi.

Kopognak ajtómon. Éppen összeszedem erőmet, hogy kedves álarczczal fogadjam az alkalmatlan vendéget.

Nagy Isten, kik állanak előttem! Az a picziny fiú, — két kis kezével vezeti elém apró tipegő hugocskáit.

— Apácska, csak azért kellett idejönnünk, mert meg akartuk mondani, hogy a legjobb, de *legeslegjobb mamácskát választotta nekünk* . . .

Mondd el csak mégegyszer ezt, kicsiny fiam!

Mikor másodszor hallom, nincs már nekem novemberem, hanem napsütötte nyaram. Tündérek szigete tükröződik lelkemben. Az egész emberiséget és benne minden embert szeretnék megölelni. Újra megérkeztem az élet egyetlen igazságához, egyetlen maradandó dicső szépségéhez.

Szégyenlem az előbbi perczeket, mikor végtelen gazdagságomat látom, bebizonyítva oly bizonyítékokkal, melyek nem csalnak, mert ha minden szemfényvesztés, ha minden megveszte-

gethető, e kicsiny emberszív csak igazat beszélhet. És még azt is sajnálni kezdem, hogy van éjszaka is, mikor életem egy részét öntudatlanul töltöm és nem vagyok annak a boldog tudatában, hogy ti az enyémek vagytok!

Jer ölembe, apróságom, és hallgasd a legszebb mesét. Mesének hiszed, mert oly szép, és szép, mert igaz.

A czíme: mese a boldogságról.

Van az ember életében egy pillanat, mely annyira édes és annyira napsugaras és nemes, hogy érdemes ezért az egy pillanatért megszületni, hogyha minden hosszú év előtte és utána keserűség is lett volna.

Ez a pillanat az, midőn — mint Madách Ádámja mondja — szívünkbe ragyog „az édenkertnek egy késő sugára".

És ez a komoly szerelem állít az élet legnehezebb feladata elé. Arathatsz, ha szorgalmasan vetettél; tiéd lehet minden, ha erős és bátor vagy; diadalmaskodhatsz, ha van kitartásod. De bajtársat választani egy egész életre, fontosabb feladat és nehezebb. Megtalálni azt, a ki lelke szépségével, szíve jóságával, szeme mosolyával, a gyenge bátorságával megépít egy egész külön világot, melyben az élet minden körülménye kö-

zött otthon érezzük magunkat, — ez több, mint egy új világrészt felfedezni, több, mint könyveket írni, több, mint csatákat nyerni. E bajtárs nélkül koldusszegény a leggazdagabb, a legerősebb, a legnagyobb férfiú.

„Mi ketten . . .“ Micsoda erő, dicső öntudat, szivárványos reménység van ebben a két kicsi szóban!

És eljövend az élet jutalma. Az áldások áldása. Még egyszer meglátjuk azt a kort, melyről azt hittük, hogy visszavonhatlanul elmult. Te benned, ártatlan gyermeklélek.

Átéljük újra önmagunk legédesebb álomkorát és érzéseink, eszméink halhatatlanságát ez ezüsttiszta hangocska csengésében. Megértem azt a gyönyörű szép legendát, mely az egész emberiség eredetéről szól, megértem, hogy az első gyermek mosolya tarthatta vissza az első embert minden kétségbeeséstől és kárhozattól.

És elérkezik a férfiú szívének legdicsőbb boldogsága. Az a pillanat, mikor gyermekei előtt rámutathat élete hűséges bajtársára és azt mondhatja kicsiny fiának:

„Adjon az Isten neked is valaha olyan társat, mint ő.“

És azt mondhatja kicsiny leányának:

„Légy minden körülmény közt olyan, mint ő.“

Fiam, te már most megérezted és megmondtad mindezt, midőn eljöttél hozzám és azt súgod:

— Apám, a legjobb mamácskát választotta nekünk . . .

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A HŐS VERÉB.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Deczember.

Ma szitálta be először az utczát a hó. A fák zuzmarásak és deres gallyaikra csodás ékszereket varázsol a déli óra előtörő télies napsugara. Boldogan ballagunk együtt az arczpirító levegőben. Ő vígan mosolyog hódprémes sapkája alól és kacskaringós figurákat rajzol apró pálczájával a csillogó hólepelbe.

A házunk előtt valaki búzaszemeket hintett a didergő madaraknak. Nyomban össze is gyülekeztek erre a rögtönzött Márkus-térre az utcza összes galambjai és csirpegve furakodtak közibük a tél szürke kis parasztjai, a természet röghöz kötött apró jobbágyai, az ittmaradt verebek.

A fiúcska érdeklődéssel nézi ezt a sovány lakmározást és mikor már fogytán van az eledel, tapsolva fut a raj kellő közepébe, örvendezve annak, hogy vannak a világon még lények, melyek az ő ártatlan jókedvétől is megijednek. Kaczag azon a suhogáson, menekülésen, mely az ő ujjongását követi.

Minden madár elszállt; a galambok az ereszek alá, a verebek a közeli tar fákra; csak egy veréb maradt vissza. A kis ember lehajolt és megvizsgálta.

— Apám, én azt hittem, hogy ez a veréb igazán *hős*, mert nem ijedt meg, mint a többiek, pedig most látom, hogy csak azért maradt itt, mert hibás a szárnya . . .

Íme, kis fiam, megint egy szemernyi tanulság az egész életre. Sok *ilyen hőst* fogsz látni az életben. Hogyha távolból vizsgálod az emberek tetteit, sokszor nagy és nemes cselekedetnek fogod tartani, pedig nem egyszer csak nyomorult kényszerűségből fakadnak. A kényszerűség gyakran jelenik meg a hősiség díszes köntösében, a gyáva tehetetlenség és ingatagság a komoly bölcseség palástjában. Azért ha ítélsz és másnak példáját akarod követni, ne csak azt kutasd, hogy mit tett embertársad, hanem azt is, hogy miért cselekedte!

LE NEM MONDANI!

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

A gyárkémény hosszú, tompa tülkölése a legédesebb melódia annak, a ki eleget dolgozott. Reggel felér a legszebb harczi induló harsonájával, mert oly küzdelemre hív, mely mindenkor győzedelmes. Este győzelmi zene, mert hirdeti a befejezett munka dicsőségét és nyugalomra int akkor, midőn az évmilliárd esztendők óta fáradhatlan napfény is elmegy „nyugovóra“. A szellem munkásai is leteszik ilyenkor a tollat, épp úgy, mint a karerő dolgos légiói a csákányt és a pörölyt.

Ilyenkor ünnepet rendezek dolgozószobámban. A kodexek becsukódnak, az asztalról a komoly írások elvándorolnak. Lábujjhegyen lopódzik be az apró fiúcska, hogy a játékszoba jól ismert kuczkói után kicsit ebben a szobában szórakozzék.

Különös varázsa van ennek a szobának, hol az apa élete legnagyobb részét oly dolgokkal tölti el, melyek nekik még titokzatosak, melyekre

annyira haragszik az az apró népség, mert hát elvonják a csicsergő fészekből a jó öreg játszópajtást.

És valamint végigsurrantak a dolgozószoba minden zugán annak a kis embernek madárkönnyű léptei, a komoly férfitanya legott megváltozik. Mintha a falak monotón mintái átalakulnának virágos lugasokká, mintha az ódon szőnyegek átsimulnának himes pázsittá, mintha a lámpa átszűrődő fénye déli verő napsugárakként ragyogna. A roskadozó pohos könyvszekrények kitárulnak és hirdetik: mi vagyunk a tündérország kapui, a mi apró betűink végtelen kanyargós sora a hosszú út ismeretlen világok meseszépségei közé.

A fiúcska majd itt kap ki egy könyvet, majd amott egy másikat.

Legelőször picziny ujjaival végigjárja a térképet, ezer és százezer kérdés kíséretében.

Ő mesél.

„. . . Majd ha a kék vizeken át elutazom oda, hol az a szép *piros* ország van, hol száz piros virágnak kell nyílania, mert ilyen színre festették itt e képen, — — — és majd ha itt e szép *sárga* sziklák alján, a *zöld* partokon csupa pálmaerdőben fogunk bujdoskát játszani . . .

És mintha már tizedszer tennénk meg az ismert utakat, bejárunk minden exotikus földet, a hova soha, de soha el nem vezet a mi jó csillagunk . . .

A másik könyvben párduczot talált.

„. . . Majd ha én ilyeneket fogok lőni, édes apám, kis anyácskám, piczi hugocskáim minden szobáját kirakom bundáikkal, hogy mindig puhán járhassanak . . .“

Aztán megtalálta az egyik lapon Velencze legszebb palotasorát, a Canale Grande hullámölében.

„. . . Api, ha én ilyen palotát fogok építeni, nem teszem azt a víz közepére, hanem virágos kertbe, hogy az ablakból is láthassam, hova száll az a nappali pávaszem, mely nekem még nincs meg . . .“

Szép rendesen visszarakta a könyveket helyükre; felkúszott a kerevetre és nézte a falon a bánatos képet: magányos feszület körül lehorgasztott fővel gyülekeznek azok, kiket a világosi fegyverletétel hontalanná tett. Mennek a hősök hősei, messze idegenbe, bujdosni, kétségbeesni, elmúlni, vagy majdan csalódva visszatérni . . .

— Apám, ezek a bácsik miért szomorkodnak?

— Fiam, ezek a legdicsőbb magyarok, kik vesztettek a legigazabb küzdelemben. Most elbujdosnak otthonukból.

— „Apa, ha én nagy leszek, megbosszulom őket, mert én száz kardot csináltatok igazi aczélból és ha eltörik egy, újat ragadok és győzni fogok! . . .“

Boldogan hallgatom e dicső gyermekálmokat.

Még mikor lefektettem kipirult arczocskáját patyolat ágyának vánkosaira, egyre csacsogott bőbeszédűen száz és száz tervéről, melyet szobámban kovácsolt.

És én elégedett voltam, mert a gyermek, a melyik így szövi távol jövők ragyogó tarka meséit, férfikorában is megmarad örökös tervezőnek, aranyködből épült várak dúsgazdag urának.

Hogy ez az ábrándozás nem jó, hogy ez nem reális, hogy ez nem praktikus . . . Nem igaz és újra nem igaz!

Tudom magamról. Költészet zsongott lelkemben, nem bírtam kimondani. Megíratlan könyveim egész könyvtárat töltenek meg. Soha el nem érhető vidékekre rándulok ki, soha át nem élhető események hullámzanak előttem . . . De azért nem mondok le róluk, és egész életemnek

erőt ad az, hogy nincs bennne *lemondás*. Visz előre és sarkal a *befejezetlennek* gyönyörűsége, a még el nem értnek varázsa . . .

— Fiam, maradj meg te is ilyennek. Így ha dolgozol, minden fillérben jövendőd gazdagságát, pompáját, fényét látod; ha alkotsz, másnál jobbat fogsz alkotni, mert kezed és elméd minden művében jövő nagyságod, dicsőséged alapját és mások elismerő gyönyörűségét érzed. Ne mondj le, ne mondj le semmiről, míg akár csak egyetlen egy rezignációs őszi nap is van előtted! Ez az igazi örök fiatalság. Mert a kinek nincsenek örökös szép tervei, a kinek nincsenek kedvencz délibábjai, az befejezett mindent, megszünt élni, mert nincsen már czélja.

Zsongjanak egész nemzedékekre való tervek szívedben — és édes tudat, ha csak egyet is megvalósítasz közülük.

Fiam, tervezz, alkoss ábrándokat és ne mondj le, mert *le nem mondani*, ebben a jelszóban van a te egy emberöltőn át kitartó fiatalságod, *le nem mondani,* ebben a jelszóban van egész nemzetednek örökkévaló fiatalsága.

OSZK

LEVÉL A KIS JÉZUSNAK.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Deczember.

Szeles deczemberi délután volt. A piros nyugati ég visszfénye az ablakokon át még kicsit rózsaszínűre festette a falat, de a természet örök tüzén már győzedelmeskedett a gyenge, emberrakta tűz, mert a kandalló parazsának lángja élénkebben piroslott a falon, mint az éghatár pírjának visszaverődése.

A fiúcska a kandalló előtt guggolt és tanította két piczi hugát arra, hogyan lehet a falon tánczoló lángot megfogni. Mi tea mellett ültünk és átmelegítettük magunkat. A városba készültünk, hogy a *Jézuskával* beszéljünk az ő picziny képemásai érdekében.

Arról beszéltem, hogy egy régi könyvet olvastam, mely tele van igaz *költészettel.*

A kis fiú felütötte szöszke fejecskéjét és a zsarátnok lángjánál láttam megvilágított okos arczát. Figyelt.

Behozták éppen a postát. Olasz földről jött valami baráti üdvözlet; a képes lapon gyönyörű

tengerpart, virágos öblökkel, minden deczembert megczáfoló nyíló gallyakkal. Az asszony megnézte és azt mondta: ez a táj maga az illatos ***költészet.***

Erre már hozzám futott az én kis emberem és két puha, meleg apró keze közé fogta arczomat, a mi biztos és határozott kérelem jele szokott lenni: ne utasíts el most az én ezer kíváncsi oktondi kérdésemmel.

— Apám, mondd meg nekem, mi az a . . . költészet?

Sohasem voltam a definicziók embere, mert hiszen az igazán jó szó épp azért jó, mert kifejezi a fogalmat, azt a nehéz fogalmat, melyet más szóval nem lehet körülírni, hanem vagy tudni, vagy érezni lehet csak.

— Mi az a költészet, kis fiam? Hát az minden, a mi igazán szép körülöttünk, bennünk és az életünkben . . . Majd megtanít rá az élet akkor és abban a pillanatban, mikor egy-egy darab költészetet elrabol tőled . . .

A fiúcska hallgatott; visszavonult kis kuczkójába és a földre térdepelve a zsámolyon gyűrött papírdarabra írt valamit a félhomályban az ő első, nagy, szögletes betűivel. A mit írt, a zsebembe csúsztatta és azt súgta, hogy ezt a levelet

vigyem el a kis Jézusnak, mert abban meg vagyon írva minden kívánsága karácsonyra.

Jól van . . . Összebújva kimentünk a fagyos utczára, hol a ragyogó boltok előtt föl és alá nyüzsögött a sokaság.

Az első lámpánál elővettem a kis titkos levelet, hogy megtudjam annak az ártatlan gyerekszívnek vágyait.

Ott állottak a tánczoló kis betűk . . . Elmondták, hogy a kis Isten hozzon karácsonyfát, vasutat, lovacskát és a végén külön nagy betűk adták tudtomra: „hozz, én kis Jézusom, sok-sok ***költészetet***".

Meg voltam hatva. Tehát legyen karácsonyi ajándék az, a mi igazán ***szép*** . . . szép, mint a hogy én azt hamarjában annak a kicsi fejnek körülírtam.

Ezt a levélkét elteszem magamnak és ha nagy lettél, odaadom, hogy minden karácsony előtt, még őszülő fejjel is ugyanezt írd bele lelked mélységének óhajtásai közé, mert ez rendén van így.

Lásd, az életben százezer emberrel fogsz találkozni, ki azt fogja neked bizonyítani, hogy ma már nincs költészet, vagy nincs rá szükségünk, mert az bolondság.

Ne higyj nekik; a legreálisabb világ sem tud költészet nelkül élni.

Lépj ki erre a prózai nagyvárosi utczára és lépten-nyomon találkozol vele.

. . . Katonák vonulnak. Rideg egyenruhák, igába hajtott szívek. Csupa száraz parancsszó. De visznek középen valami elfakult zászlót, mely mégis arra emlékeztet, hogy ez az ezred összetartozik. Ezek az emberek mégis csak folytatásai azoknak, kik itt vagy ott valami nagy, vagy valami silány czélért vitézül küzdöttek. Látod, ez a zászló is egy darab költészet . . .

. . . Munkástömeg vonul fel. Kormos, verejtékes arczú, elégedetlen emberek. Fehérebb kenyeret akarnak, emberségesebb jogokat. De nem ököllel, pörölylyel követelik, hanem valami csodás harsonás melódiát dalolnak, mert ez a dal biztosabban, melegebben összefűzi őket, mint bármiféle fegyelem vagy közös érdek. Látod, ez is egy darab költészet . . .

. . . Mindenki siet ide-oda, mindenkinek ezernyi ügye-baja van. Valami ódon torony zugában megkondul az esti ave csengő-bongó harangja. Nem vet rá ügyet senki, mert temérdek dolga közepette senkinek sem jut eszébe az áhitat. Csak egy öreg falusi atyafi tipeg szélesen az

utcza kellő közepén. Ő lekapja bárányból süvegét, mert úgy tanulta otthon nádfedeles falujában valami félszáz esztendővel ezelőtt, hogyha Istent, a mi urunkat juttatja eszünkbe valami, emeljünk kalapot. És észreveszik sokan; és egyszerre sok-sok ember lelkében mégis csak megrezdül egy áhitatos, meghatott gondolat. Látod, ez is egy darab költészet . . .

És ezeknek a nagy kőháztömegeknek ezer meg ezer fülkéjében, könnyben és mosolyban, könyvespolczok poros rejtekében, künt a nagy természetben minden virágkehelyben és minden hegyormon egyaránt, fent a csillagos égen, minden fénysugárban százezerféle költészet lakozik és nincsen olyan kőkemény emberi szív, melyet egyszer-másszor meg ne simogatna, és nincsen olyan erős ember, kinek néha néha ne volna rá szüksége. Lásd, kis fiam, ez a te leveled is csupa tiszta és örök költészet, mely el nem múlik; mert ha hosszú évtizedek után deres fejjel eszedbe jut ez a te édes jámbor hited, akármilyen számító, szigorú, rideg volna is értelmed, el fogsz érzékenyülni és vissza kívánod *ezt* az időt. És ez a visszakívánás is maga a *költészet.*

És ha bárki azt mondja neked, hogy a költészet hiábavalóság, mert csak a meztelen igazság

a valódi érték, akkor gondold meg, hogy vannak az életben csunya és visszataszító igazságok, melyeket csak azért kutatunk, hogy önmagunk vagy a jövő nemzedék elől elhárítsuk őket. Azokhoz az igazságokhoz, melyek mindenha becsesek, melyekért a jövő nemzedékek is áldani fognak bennünket, csak a költészet vezet.

Ez a kicsiny gyűrött levél volt legszebb leveled, melyet életedben írtál. Imádságos lélekkel adom át annak, a kinek szólott, hogy teljesítse kívánságodat . . .

SZÁRADÓ KARÁCSONYFA.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Deczember.

Karácsonyeste óta már vagy ötödször kezdtük oltogatni az örömök fájának rózsaszínű gyertyáit. Bódítóan édes ez az illatkeverék: a kis gyertyák nehéz füstje, a megpörkent tűleveles gyantás szaga, a czukrok mézes levegője, az aranyfüstös diók és almák őszies hamva. Mindez együttvéve a lelket is mámorossá teszi és ez a mámor a legszebb e kerek világon. Darab fehér ártatlanság multunkból. Fehér nap a jelenünkből, midőn csak örülni és örömöt okozni akarunk és nem másokat legyűrni, mint a többi köznapokon. Egy darab fehér igéret jövőnkből, mert gyermekeinkben halhatatlan énünket látjuk megifjulva, megszépülve, harmónikusan, gyönyörűen újjáteremtve magunk előtt.

... És mámoros lélekkel oltogattuk a rózsaszínű gyertyákat, mi ketten, kézbe kéz és kettőnknek egy volt a szíve.

A kis örökzöld fa, mely pár nap előtt még csillogó zúzmarába öltözötten küzdött behava-

zott kősziklák oldalán az északi szélvészszel, most már napok óta hozzánk tartozott, családunk tagja lett. Tündöklő pompával és szelíd szeretettel nyujtotta felénk jóságos gallyait és áldás áradott sűrű fényes tűi közül.

A piczinyeknek kis ágyaikba kellett menniök, hogy ott álmodják tovább az elmult és eljövendő évezredek népeinek legeslegszebb költeményét, mely oly szép, hogy ilyet csak az egy igaz Isten, a szív és szeretet Istene írhatott mennyországának legverőfényesebb derűjéből.

Gloria in excelsis . . .

A két kicsi leány könnyes szemmel nézett az ékes fára és az alatta mosolygó játékvilágra, melytől nehány éjjeli órára meg kell válnia. A fürge kis fiú találékony volt. Felkapta mezitelen lábacskáira égszínkék papucsait, megragadta apró talicskáját, felrakta rá a bábukat, katonákat, képeskönyveket, a narancslabdát, pár letört fenyőgalyat és nagy topogással behordott mindent a kis fehér ágyak alá. Sürgött-forgott, szorgoskodott, fordult négyszer-ötször és csengő édes nevetéssel sietett maga is párnái felé.

Még egyszer visszafut, hogy megsímogassa az ő édes-kedves gyönyörű karácsonyfáját. A mint hozzáér a fényes gallyakhoz, elkezd hullani

a napok óta száradó tűleveles. A derűs arczocska elkomorodik és mélységes bánattal méri végig a pusztulásra szánt fát.

— Apám, ha az a kis Jézus olyan hatalmas, miért engedi elszáradni ezt a fát? Miért éppen ezt is, mikor annyira szeretjük?

— Édes kicsi fiam! Itt a karácsonyfa alatt, nehány hulló, száradó tűlevélből ismered meg először a mulandóság szomorúnak látszó törvényét, azt a kérlelhetetlennek, kegyetlennek tartott törvényt, hogy e földön minden jó, szép és dicső veszendőnek termett.

— És én mégis azt mondom neked, hogy ez csak szomorúnak *látszó*, kegyetlennek *tartott* törvény, de nem szomorú, nem kegyetlen.

Ez a csillogó köntösben haldokló fenyőfa olyan, mint az önfeláldozó ember. Önmagát áldozta fel, hogy másoknak boldogságot szerezzen. Ha nem lett volna belőle karácsonyfa, talán ott élt volna még hosszú évtizedeken át az illatos napfényes erdőszélen. Közöttünk örömet okozott, nagy, tiszta és igaz örömöt és most lassan kimulik. De elmulása nem szomorú, mert betöltötte a legszebb hivatást: boldogságot terjesztett maga körül. Minden és mindenki, hogyha ezt megcselekedte, befejezte teljesen a czélját. És

épp ezért tovább él emlékezetünkben. Mi tehát nem válunk meg semmitől, a mi életünkben szép volt, mert az emlék miénk marad. Ez az emlékezés a mi isteni erőnk az élet minden viszontagságában, a mi édes győzedelmünk a mulandóság felett.

Ezért azt mondom, kis barátom, nincs is igazi mulandóság. Csak a rossz, a keserű, a rút igazán mulandó. A rossz volt, elmult, el kell felejtenünk. Így van ez és így legyen kicsinyben és nagyban. Még a történelemben is az idő a bánatra és bűnre ráhordja a feledés sivataghomokját, míg a szépnek, nemesnek, áldásosnak emlékét márványkővel, rozsdátlan érczekkel építi alá, — bearanyozza regével, dallal —, tovább palántálja nemzedékről nemzedékre, szívből ezer és százezer szívekbe. Az, a mi szép, kedves és becses volt nekünk, egyes parányi embereknek, az se' múlik el. Mi emlékezünk!

Aztán meg van az öröm megtartására még egy csodálatos, biztos, könnyű eszközünk. Adjuk tovább az örömöt és akkor bizton miénk marad.

Édes tudat legyen, hogy minden szép és minden öröm tulajdonképen örökké él, csak tovább költözik, átreppen mások lelkébe... Ön-

zés, gyarló önzés volna azon szomorkodni, hogy nekünk, a mi számunkra már valami elmult. Hogyha azt kezdjük érezni, hogy lassacskán elszegényedünk, hogy fogynak ragyogó napjaink, egy tiszta érzésünk, egy gloriózus örömünk maradjon meg: hogy ez a világ azért szép és mosolygó marad másoknak és ugyanezt a szépet, jót ujjongva fogják üdvözölni eljövendő, boldog nemzedékek. Az a tudat, hogy mi tudunk örömöt tovább adni, örömöt okozni. Ez a vígasztaló önzetlenség átsegít minden elérzékenyülésen.

Jer, apróságom, borzold ki szöszke fürteidből azt a nehány ráhullott száraz fenyőtűt. Vidd magaddal álmaidba e bájos, gazdag, csillámló fa legüdébb, legtökéletesebb benyomását és az életben gyújts te minél több karácsonyfát mindenkinek lelkében, amikor csak teheted és akkor lebirod a mulandóságot, mert a te saját örömöd lesz végefogyhatlan.

SZILVESZTERI MESE.

OSZK

Szilveszter.

A fagyos levegő olyan volt odakünn, mintha friss törésű ezüstből szőtték volna. Egy-egy keringő hópehely szállongott ide s tova, de a fénylő esti szürkeséget áttörték a villogó csillagok.

Együtt ültünk mindnyájan. Azok képei fölé, a kik nem voltak közöttünk, jutott az eltávozott karácsonyfáról egy-egy fenyőgally. Együtt voltunk és ez volt a mi hálás imádságunk azért, a mit az a letünt ezrekhez sorakozó szám hozott és azért, a mit a távoli ezrekből elénk rajzolódó szám hozni fog.

És mi együtt voltunk a legáhítatosabb gyülekezet, mely valaha istenes vala és a mi némaságunk imádságosabb volt, mint a felkentek zsoltárai és a legszárnyalóbb emberalkotta szó.

A legapróbb leányka a madárkalitkánál szórakozott lábaim előtt. Piczike ujját be-benyujtogatta a kis sárgacsőrű dalosnak és mikor az berzenkedve közeledett feléje, ijedten kapta vissza, s míg hófehér ruhácskája fodraiba rejtette, önmaga kaczagott saját ijedelmén.

A középső kis leány a világ legédesebb otthonába, a föld legbiztosabb mentsvárába húzódott, édesanyja jóságos karjaiba és szelíd nagy barna szemeivel épp annyi szeretettel nézett az ő kis karjaiba símuló karácsonyi babájára, mint a mi anyácskánk ő reá.

Az okos fiúcska melegen hozzám kuporodott a kerevetre és azt susogta: Apám, mesélj.

És én meséltem, csak amúgy gondolatban, megiratlan mesét.

. . . . . .

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény fiú.

Megindult zsuppos házikójából és ment az országúton, a végtelen kavicsos, homokos, tüskés úton napnyugat felé, hol még legfényesebben sütött a napvilág.

A mint ment, ment, mendegélt, elért az óriás erdő tisztására és meglátott egy terebélyes tölgyfát. Kerülgette, nézegette, simogatta szemeivel, irígyen és vágyakozva. Istenem, csak volna nékem is ilyen szép nagy fám, mely túléli a századokat, beárnyékolja a többieket és erős, hogy még vert aczélbalta se fogja.

És letört a fiú egy gallyat, szép fényes levelekkel, hogy hazavinné. És a gally négyfelé

ágazott. Egyik ágán volt a zöld leveles, a másikon a gyenge hajtás, a harmadikon a termő makk, a negyediken a barna gubacs.

Törte pedig a fiú a négyágú gallyat ott, hova legverőfényesebben tűzött a napfény, hogy a zöld levél csillogott, miként a fényes selyem, a gyenge hajtás finom volt, miként a zöld tündér fátyola, a makk ragyogó, mint a harmatos ékszer és a gubacs tündöklő, miként az aranyalma.

És ment, mendegélt a fiú diadalmasan hazafelé, hogy elültesse zsuppos házikója udvarában és a cserhajtásból teremjen sudár derekú szálfa, mely túléli a századokat, beárnyékolja az egész falut és erős, hogy vert aczélbalta se fogja a törzsét.

És a dülőn mentében szembejött egy szépséges leányzó. Monda a fiúnak: adj nekem egy tölgyfalevelet, hadd tűzném a zöldet szalmavirágos kalapom mellé.

Nehéz lett a fiú szíve, de belenézett a szépséges leány szemébe és odaadta a selyemfényű levelet.

— Jó helyébe jót várhatsz. Úgymond a szép leány. És a fiú kezében a letört tölgylevél helyén gyönyörű szép piros rózsa nyílott.

És együtt mentek tovább, mikor találkoztak egy kis fiúval.

A kis fiú könyörgött: add oda a gyenge hajtást kicsiny báránykámnak, mert oly régen nem evett semmit.

A legény odaadta a fátyolfinom leveleket, bár előbb úgy örült nekik, hogy terebélyes levelest fognak hajtani.

— Jó helyébe jót várhatsz. Úgymond a kis fiú és a gyenge hajtás helyén legott bíborszínű bimbó fakadott.

És együtt mentek tovább, mikor találkoztak egy kicsiny leánykával, ki játszott a fűben.

— Adj nekem egy kicsiny makkot játszani. Szólt a kicsiny leányka.

A legény odaadta a makkot, mely harmatos fényes volt, mint a csiszolt ékszer.

— Jó helyébe jót várhatsz. Úgymond a kicsiny leányka és a makk helyén legott rózsaszínű bimbó nyílott.

És együtt mentek tovább, midőn meglátnak az út mellett egy iczipiczi babát, ki gömbölyű kis kezeit nyujtogatta a gubacs után.

A mi vándorunk látta, hogy az apróság mit kíván és önként feléje nyujtotta a gubacsot, mely ragyogott a verőfényben, mint az aranyalma.

És mikor a kis baba csillogó szemeivel elmosolyodott, a gubacs helyén fehér rózsa feslett.

Felkapták a kis babát is és siettek mind a zsuppos házba. Mikor abba beléptek, az nyomban átváltozott tündérpalotává és szólt az erdőn bolygó fiú:

— Maradjunk itt együtt mind és én útjaitokra hintek minden rózsát, mely kezemben nyílott.

Úgy is cselekedett és most is élnek nagy vígan, boldogan, hogy nem cserélnének hetedhétországra néző királyfi kincsével, birodalmával, dicsőségével...

Az álmos kis fiú felkaczagott: Apácska, ez az ember te voltál és minekünk adtad a cserfa mind a négy ágát, hogy kezedben csak az erős törzs maradott.

. . . . . .

Eltaláltad én kicsi bölcsem. Én voltam az a fiú, ki útnak indultam abból a somogyi nádfedeles házból és mentem, mendegéltem addig, a hol legragyogóbban tűzött rám a fiatalság napsugara. Minden ifjú lelkében gyökerezik egy olyan terebélyes fának a hajtása, mely mások fölé, mindenki fölé, az egész világ fölé akar emelkedni, mert minden ifjú halhatatlant akar alkotni, a min nem fog az időnek vert aczélbaltája.

Én is téptem belőle négyágú gallyat. Ennek a gallynak zöldelő levele volt a lélek korlátlan,

felelőtlen függetlensége, mely szabad, üde, mint a napban, viharban egyaránt zöldelő tölgylevél. Ezt odaadtam az én édes páromnak, ki e lemondásért megtanított az élet legszebb tudására, a tiszta szerelemre. A másik gally gyenge hajtását odaadtam te érted, kis fiam. E gyenge hajtás volt a vágyakozás hírnév után. Te cserébe megtanítottál az apai szív szeretetére. A termő makkot odaadtam a kis hugocskádért. E termő makk volt a törekvés a vagyon hatalma után. És az a piczi lány megtanított cserébe a házi tűzhely meleg elégedettségére. A gubacscsal most ez a legeslegkisebb jószág játszik itt a madárkalitka előtt. Ez volt a népszerűség varázsereje. Odaadtam ezért az apróságért és ő meghozta cserébe a tökéletes boldogságot. Megmaradt kezemben a gallynak erős törzse, fiam. Ez az én vándorbotom, a becsület. Ezt nem adom oda semmiért sem; ha nagyobb lettél, te kapod meg és minden Szilveszterestén azzal vándorolsz át a következő esztendőbe.

... Vége a mesének. Ők mind szunnyadoznak. Csak mi ketten öregek nézzük még azt a fagyos levegőt, mely olyan, mintha friss törésű ezüstből szőtték volna egyedül minekünk az élet áldó tündérei.

FOGLALAT.

Az én kis barátomnak 3
Elüljáró szavak 5
Az elveszett paradicsom 9
Igazságos osztozás 17
Az első jó barát 21
Azt találod reggel, mit este eltettél 29
Apám, nem mondtál igazat 37
Szép muzsikaszó 43
A vidám nappal és a szomorú éjjel 51
Az emberiség jóltevői 57
Összetartozunk! 65
De jó, hogy volt tél 71
Madár akarok lenni 77
Hogyan kell az Istent szeretni? 83
A legelső levél 91
Ki győz? 99
Az otthon 105
A szenvedély 113
A tegnap, ma és holnap 121
Mások helyett is! 127
A kis masiniszta 135
Mi férfiak 141

A mi örökkön szép 149
Napimádás 155
A nap mindenkire egyformán süssön 161
A szundikáló virágok 167
A jó választás 171
A hős veréb 179
Le nem mondani! 183
Levél a kis Jézusnak 191
Száradó karácsonyfa 199
Szilveszteri mese 207

OSZK

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

OSZK

OSZK

OSZK